

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΜΔ'

ΙΩ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 – 115 21 ΑΘΗΝΑΙ – ΤΗΛ. 72.18.308

15 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1995

ΑΡΙΘ. 15

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ευαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ὁσῖος Ἰλαρίων ὁ Μέγας († 371).
– Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου, Μηνύματα Μεγάλης Ἑβδομάδος.
– Μητροπ. Σισανίου καὶ Σιατίστης Ἀντωνίου, Ὁ Κύριος, οἱ Ζηλωταὶ καὶ ἡ ρωμαϊκὴ ἔξουσία.
– Ἐπισκ. Ἀχελώου Εὐθυμίου, Τὸ ἄσμα ὡς ποιμαντικὸ μέσον. – Ἀλεξ. Μ. Σταυρόπουλου, Μέτρα καὶ σταθμά. – Ἰω. Φουντούλη, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὲς, κανονικὲς καὶ ἄλλες ἀπορίες. – π. Ἀντ. Ἀλεβιζόπουλου, Οἱ κυβερνήσεις τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως μπροστὰ στὸ πρόβλημα τῶν αἰρέσεων καὶ τῆς παραθρησκείας. – π. Ἀναστασίου Σαλαπάτα, Οἱ μικτοὶ γάμοι στὴν ἑλληνορθόδοξη ὁμογένεια τῆς Μεγ. Βρετανίας. – Παύλου Μοναχοῦ Λαυριώτου, Ἱστορία τῆς ἀδελφότητος Ἰωασαφαιῶν τοῦ Ἁγίου Ὁρους. – Ἀθαν. Γ. Μελισσάρη, Ὁ θάνατος ὡς Ἀνάσταση. Προσωπογραφία τοῦ Γέροντος Παΐσιου. – Ἐπίκαιρα.

Ὁσῖος Ἰλαρίων ὁ Μέγας († 371)

Τὴν 21η Ὀκτωβρίου, τόσο στὴν Ἀνατολὴ ὅσον καὶ στὴ Δύση, εορτάζεται ἡ μνήμη τοῦ ὁσίου Ἰλαρίωνος τοῦ Μεγάλου, ὁ ὁποῖος ἔζησε τὸν 4' αἰῶνα καὶ ὑπῆρξε ἓνας ἀπὸ τοὺς σπουδαιότερους φορεῖς τοῦ μοναχικοῦ ἰδεώδους, ἰδίως στὴν περιοχὴ τῆς Παλαιστίνης. Ὅλες οἱ γνώσεις, τίς ὁποῖες κατέχομε περὶ αὐτοῦ, προέρχονται ἀπὸ τὴ βιογραφία του, τὴν ὁποία ἤδη πρὸ τοῦ ἔτους 392 ἔγραψε ὁ ἅγιος Ἰερώνυμος, ὁ ὁποῖος, ὡς γνωστόν, ἦταν θαυμαστής τοῦ ἀνατολικοῦ Μοναχισμοῦ, τὸν ὁποῖο ἐκ τοῦ σύνεγγυς γνώρισε στὴν Ἑλλάδα, στὴν Μ. Ἀσία, στὴν Παλαιστίνη, στὴν Συρία, στὴν Ἀντιόχεια καὶ στὴν Κωνσταντινούπολι. Ἡ παραινετικὴ αὐτὴ βιογραφία, – στὴν ὁποία ὁ ἅγιος Ἰερώνυμος χρησιμοποίησε ὡς πηγὲς ὄχι μόνον τίς μαρτυρίες, ποὺ συγκέντρωσε ὁ ἴδιος στὴν Παλαιστίνη, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀτυχῶς ἀπολεσθὲν Ἐγκώμιο γιὰ τὸν Ὁσιο, ποὺ ἐγράφη ἀπὸ τὸν ἅγιο Ἐπιφάνιο Σαλαμίνο (Κύπρον) – μεταφράστηκε σχεδὸν ἀμέσως στὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ ἀπετέλεσε τὸν πυρῆνα ἢ τὴ βᾶσι ἑλληνογλῶσσων καὶ ξενογλῶσσων (λ.χ. κοπτικῶν, ἀρμενικῶν) Ἐγκωμίων γιὰ τὸν ὁσιο Ἰλαρίωνα. Ὅλες οἱ πηγὲς αὐτὲς συμπληρώνονται σὲ μερικὰ σημεῖα ἀπὸ τίς πληροφορίες, τίς ὁποῖες μᾶς δίδει ὁ ἱστορικὸς Σωζομενός. Οἱ πληροφορίες αὐτὲς, ποὺ βρισκονται σὲ συμφωνία πρὸς τὰ ἐκτιθέμενα ὑπὸ τοῦ ἁγίου Ἰερωνύμου, προσθέτουν ὅτι πρόγονοι καὶ συγγενεῖς τοῦ ἱστορικοῦ αὐτοῦ ὀδηγήθηκαν στὴν χριστιανικὴ πίστι ἀπὸ τὰ ἱεραποστολικὰ κηρύγματα καὶ τὰ θαύματα τοῦ ὁσίου Ἰλαρίωνος (Σωζομενοῦ, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία III, 14' V, 10' VI, 32: Μίγνε Ἐ.Π. τόμ. 67, στ. 1076, 1241 καὶ 1389).

Ὁ ὁσῖος Ἰλαρίων, υἱὸς πλουσίων εἰδωλολατρῶν γονέων, γεννήθηκε τὸ ἔτος 291 στὴν κόμη Tabatha κοντὰ στὴν Γάζα τῆς Παλαιστίνης. Κατὰ τὴ διάρκεια τῶν σπουδῶν του στὴν Ἀλεξάνδρεια ἐλκύσθηκε στὴν χριστιανικὴ πίστι, βρῆκε τὸ νόημα τῆς ὑπάρξεώς του στὸν Χριστό, βγῆκε ἀναγεννημένος ἀπὸ τὴν κολυμβήθρα τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος, διάλεξε τὴν ζωὴ τῆς πλήρους ἀφιερώσεως στὸν Θεὸ καὶ κατέφυγε στὴν ἔρημο τῆς Αἰγύπτου, ὅπου, ἐντροφώντας στοὺς λόγους καὶ στίς συμβουλὲς τοῦ Μεγάλου Ἀντωνίου, ἔζησε γιὰ ἓνα χρονικὸ διάστημα μέσα στὴν ἀκτινοβόλο ἀτμόσφαιρα τῆς ἀγγελικῆς πολιτείας, τὴν ὁποία εἶχε δημιουργήσει ὁ ρηξικέλευθος σκαπανεὺς καὶ πατὴρ τοῦ ἐρημιτικοῦ Μοναχισμοῦ.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ
ΤΗΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Ἀθήνα, Ἰαοῦ 1 – Τηλέφωνο
72.10.734 • Προϊστάμενος Τυπο-
γραφείου: Σωκράτης Μαυρογόνα-
τος, Ἡλείου 132 – Πέραμα.

ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Β' ΤΗ ΜΕΓΑΛΗ ΔΕΥΤΕΡΑ ΕΣΠΕΡΑΣ
(ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΜΕΓΑΛΗΣ ΤΡΙΤΗΣ)

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πατρῶν κ. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ

6. ΣΩΖΕΤΑΙ ΜΙΑ ΨΥΧΗ

«Καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἐν τῇ πόλει ἤ-
τις ἦν ἁμαρτωλὸς»

Ἐνα ἀνθρώπινον ράκος προσῆλθεν ἐνώπιον τοῦ Κυρίου. Μία ἀνθρώπινη προσωπικότης κατεξευτελισμένη, μία γυναῖκα τῆς ὁποίας εἶχε καταρρακωθῆ ἡ ἀνθρώπινη ἀξιοπρέπεια προσῆλθεν ἐνώπιον τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ. Εἰς μίαν στιγμὴν ἀναλαμπῆς καὶ ἀνανήψεως, εἰς μίαν ὥραν μετανοίας προσῆλθεν ἐνώπιον Αὐτοῦ, καὶ

προέβη εἰς ἐκδηλώσεις συγκινητικὰς, ποὺ ἐξέφρασαν ἐξωτερικῶς μὲν ἀλείψασα τοὺς πόδας τοῦ Κυρίου μὲ μύρα, ἐσωτερικῶς δὲ μὲ τὰ μύρα τῆς μετανοίας καὶ ἠθικῆς ἀνορθώσεως. Καὶ εὐθὺς ἀνορθώνεται ἡ προσωπικότης, ἀποκαθίσταται ἡ ἀνθρώπινη τῆς ἀξιοπρέπεια, καὶ συγχωρεῖται ἡ ἁμαρτωλὸς καὶ λευκαίνεται ἡ κηλιδωμένη ὑπαρξίς τῆς. Σώζεται μία ψυχή.

Καὶ ὁ μὲν Κύριος ἐχάρισε τὴν σωτηρίαν εἰς τὴν γυναῖκα ποὺ μετενόησεν. Ἄλλ' ὅμως ἐνώπιον τοιοῦτων ἠθικῶν συντριμμάτων καὶ καταρ-

Ὅταν ἐπανῆλθε στὴν πατρίδα του, ὅπου εἶχαν ἀποθάνει οἱ γονεῖς του, ὁ Ἰλαρίων ἐπιδόθηκε σὲ αὐστηροτάτη ἀσκησι καὶ ἀκαταλόγητη μελέτῃ τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ ζοῦσε στὴν ἔρημο, ποὺ ἦταν στὴν περιοχὴ Μαΐουμά, σκορπίζοντας τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ σὲ ὄλους, ὅσοι προσέτρεχαν σ' αὐτὸν γιὰ ν' ἀκούσουν τὴ διδασχὴ του καὶ γιὰ νὰ ἐπωφεληθοῦν ἀπὸ τὸ θεοδώρητο χάρισμα τῆς τελέσεως θαυμάτων, ποὺ ἐγίνεν εὐρύτατα γνωστό. Πολλοὶ ἐμιμοῦντο τὸ παράδειγμά του καὶ πλήθη ἀσκητῶν συγκεντρώνονταν τριγύρω του.

Ὁ ὅσιος Ἰλαρίων, ποθώντας τὴν ἡσυχὴ ζωῆ τοῦ ἐρημίτου, μὲ μερικοὺς μαθητῆς του κατέφυγε καὶ πάλιν στὴν ἔρημο, ὅπου ζοῦσε ὁ Μέγας Ἀντώνιος, καὶ στὴ συνέχεια, ἐπειδὴ στοὺς χρόνους Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου κινδύνευε ἡ ζωὴ του ἀπὸ ἐχθροὺς τῆς Ὁρθοδοξίας Ἀρειανοὺς ἀρχόντες, ἀναζήτησε τὴ γαλήνη τοῦ βίου τῆς προσευχῆς σὲ κάποιο κελλὶ τῆς Σικελίας καὶ ἔπειτα τῆς Δαλματίας, ὅπου δημιουργήθηκαν μερικὲς ἀπὸ τὶς ὑπάρχουσες πολλὲς φωτεινὲς ἐστίες ἀκτινοβολίας τοῦ ἀνατολικοῦ Μοναχισμοῦ πρὸς τὴ Δύσι, τὶς ὁποῖες πολλὲς φορὲς ὁ γράφων ἔχει ἐπισημαίνει.

Ὁ ὅσιος Ἰλαρίων, ξεφεύγοντας πάλιν ἀπὸ τὰ πλήθη, ποὺ συγκεντρώνονταν τριγύρω του, ἀφοῦ στὸ νέο ταξίδι του σκόρπισε τὶς εὐλογίες του στὰ ἑλληνικὰ νησιὰ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, κατέληξε σὲ δυσπρόσιτη ἐρημιὰ τῆς περιοχῆς τῆς Πάφου τῆς Κύπρου, ὅπου ἔζησε τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ἁγίας ζωῆς του καὶ ὅπου ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον σὲ ἡλικία 80 ἐτῶν. Τότε ὁ ἐπιστήθιος μαθητῆς του καὶ

ἐπιφανῆς μοναχὸς τῆς Παλαιστίνης ὄσιος Ἡσύχιος, ποὺ εορτάζεται κατὰ τὰ ἀγιολογικὰ κείμενα τὴν 3ῃ Ὀκτωβρίου, μετέφερε τὰ λείψανά του ἀπὸ τὴν Κύπρο στὴν Γάζα, στὰ περὶχωρα τῆς ὁποίας τὸ ἔτος 570 ὑπῆρχεν ὁ τάφος του (Anonymus von Piazenza, Itinerarium 33 - Corpus Scriptorum Historiae Byzantinae, 39,180). Ὡς ἐπισημαίνει ὁ ἐπιφανῆς ρωμαιοκαθολικὸς Καθηγητῆς στὸ Πανεπιστήμιο Münster Dr. Bernard Kötting, ὁ ὅσιος Ἰλαρίων ἐτιμᾶτο καὶ τιμᾶται ἰδιαιτέρως στὴν Κύπρο (Προβλ. Analecta Bollandiana 26, Brüssel 1907, σσ. 241 ἐξ.), ὅπως ἐπίσης στὴν Βενετία, στὴν Pisa καὶ στὴν Γαλλία, στὴν ὁποία, κατὰ ὑπάρχοντα ἀσθηρικο ἰσχυρισμό, ἔχουν μεταφερθῆ τὰ λείψανά του.

Ἄτυχῶς δὲν γνωρίζομε τὸ συστηματικὸ περιεχόμενον τῆς διδασκαλίας καὶ τῶν συμβουλῶν τοῦ ὁσίου ἀναχωρητοῦ Ἰλαρίωνος, οἱ ὁποῖες εἶναι βέβαιον, ὅτι ἦσαν ὑψηλῆς ποιοτικῆς στάθμης. Ὅπως ἔχει σημειώσει ὁ Καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Στυλιανὸς Παπαδόπουλος, ἡ βιογραφία τοῦ ὁσίου Ἰλαρίωνος, τὴν ὁποία ἔγραψεν ὁ ἅγιος Ἰερώνυμος, «ἀρκεῖται μόνον εἰς μνεῖαν γενικῶν καὶ ὄλως πρακτικῶν ὑποδείξεων τοῦ Ὀσίου, ἐξ ὧν ὅμως δὲν δύναται νὰ ἐξαχθῆ ἡ περὶ τὸ μοναχικὸν ιδεῶδες ἀκριβῆς διδασκαλία τοῦ μεγάλου εἰσηγητοῦ τοῦ Μοναχισμοῦ εἰς τὴν γενέτειραν τοῦ Χριστιανισμοῦ» (Θρ. καὶ Ἠθ. Ἐγκυκλοπαιδεία, τόμ. 6, στ. 866, ὅπου ὁ Ἑλληγν ἀναγνώστης βροῖσκει σημειωμένα μερικὰ ἀπὸ τὰ σχετικὰ βοηθήματα τῆς διεθνοῦς βιβλιογραφίας).

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

ρακώσεων, ἐρωτᾶται· Ποῖος πταίει, διὰ νὰ φθάσουν οἱ ἄνθρωποι εἰς τέτοιο ἄθλιο κατάντημα; Ἐνα τέτοιο ἐρώτημα προβάλλεται συνήθως ὅταν ἡ κοινωνία ἐξανίσταται ἐξ αἰτίας ἐγκλημάτων καὶ ἠθικῶν σκανδάλων. Πολλοὶ ἐρωτοῦν τότε· Ποῖος πταίει διὰ τὸ κατάντημα τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν; Καὶ ὁ ἄμβων θὰ ἀπαντήσῃ.

1. Βεβαίως κάθε ἄνθρωπος φέρει τὰς εὐθύνας του. Ὅσονδήποτε καὶ ἂν ὑπάρχουν καὶ ἐξωτερικοὶ παράγοντες ὠθοῦντες πρὸς τὸ κακόν, πάντως ὁ καθένας φέρει προσωπικὴν εὐθύνην. Δὲν εἴμεθα ὄντα χωρὶς βούλησιν. Ὁ Θεὸς μᾶς ἐπλασεν μὲ τὸ αὐτεξούσιον, μὲ τὴν ἐλευθερίαν τῆς βουλήσεως, καὶ ἐπομένως, ὅταν σφάλωμεν, μπορεῖ μὲν νὰ ὑπάρχουν καὶ ἐλαφρυντικά, ἀλλὰ πάντως ἡ εὐθύνη τῆς προσωπικότητος μένει ἀκεραία.

Ἄν θέλωμεν νὰ κατανοήσωμεν τὸ πρᾶγμα, μποροῦμε νὰ στρέψωμεν τὴν προσοχὴν μας εἰς ἓνα ἄλλο πρόσωπον, διὰ τὸ ὁποῖον ὁμιλοῦν ἀπόψε οἱ ἱεροὶ ὑμνογράφοι καὶ τὸ ἀνακρίνουν. Καὶ τὸ πρόσωπον αὐτὸ εἶναι ὁ Ἰούδας. Ἐκεῖνος εὐρέθη ἀνάμεσα στὸ ἀγιώτερον περιβάλλον. Εὐρέθη δίπλα εἰς τὸν Χριστόν. Δὲν θὰ μπορούσε νὰ παραπονεθῆ ὅτι τοῦ ἔκανε κανεὶς κακό, ἢ ὅτι δὲν τὸν ἐβοήθησαν νὰ ὑψωθῆ ἠθικῶς καὶ πνευματικῶς. Ἐπὶ πλέον ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἐξεκίνησε μὲ καλὰς προϋποθέσεις — καὶ ὁ Κύριος τὸν ἐπεσημάνεν ὡς ἄξιον, διὰ νὰ τὸν συγκαταριθμῆσιν μετὰ τῶν δώδεκα Ἀποστόλων. Καὶ παρ' ὅλην τὴν ἀγιότητα τοῦ περιβάλλοντος, καὶ παρ' ὅλας τὰς εὐεργετικὰς προσπαθείας τοῦ Χριστοῦ νὰ τὸν διαφυλάξῃ καὶ νὰ τὸν σώσῃ ἀπὸ τὴν διαστροφὴν τῆς ἁμαρτίας, ἐκεῖνος ἐξώκειλε, διεφθάρη ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ χρήματος καὶ τὴν κρυψίνοιαν, καὶ ἔφθασε μέχρι τῆς προδοσίας, διὰ νὰ γίνῃ καταφανὲς ὅτι ἡ προσωπικὴ βούλησις παίζει τὸν πρῶτιστον ρόλον εἰς τὴν ζωὴν μας.

2. Ὅσον ὅμως αὐτὸ εἶναι βέβαιον, ἐξ ἴσου εἶναι βέβαιον ὅτι ἡ ἁμαρτωλὴ ἐκείνη γυναῖκα ποὺ ἐπλησίασε τὸν Κύριον, ὅπως καὶ πολλὰς ὑπάρξεις ποὺ βυθίζονται στὴν ἁμαρτία, δὲν πταίουν μόνον αὐτές, ἀλλ' ὑπάρχουν καὶ πολλοὶ ἄλλοι παράγοντες ὡς ἠθικοὶ συνεργοί.

Νὰ εἴπωμεν λοιπὸν ὅτι πταίουν καὶ τὰ πρόσωπα ποὺ προκαλοῦν πειρασμοὺς καὶ προκλήσεις καὶ ἐξωθοῦν πρὸς τὸ κακό; Νὰ εἴπωμεν ὅτι εἰς πλείοτας ἐγκληματικὰς πράξεις πολλοὶ παρουσιάζονται ὡς συνεργοί; Εἶναι βεβαίως γνωστὸν τοῦτο καὶ σὺνηθες. Νὰ εἴπωμεν ὅτι πταίουν καὶ

συνθήκες δύσκολες καὶ περιστάσεις ἀνώμαles; Καὶ αὐτὸ εἶναι πραγματικότης. Νὰ προσθέσωμεν ὅτι πταίει πολλάκις καὶ ἡ λεγομένη ὑψηλὴ κοινωνία; Νὰ προσθέσωμεν ὅτι πλείοστα ἄλλα κοσμικὰ καὶ ψυχαγωγικὰ κέντρα καὶ μέσα ἀποτελοῦν παγίδες καὶ ὀλισθηρὸν ἔδαφος καὶ εὐνοοῦν τὸ κατρακύλισμα πρὸς τὸ κακό; Ὅλα αὐτὰ εἶναι πραγματικότης, ἡ ὁποία μαρτυρεῖ πόσον εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπαγρυπνῆ ὁ καθένας ἐπὶ τοῦ ἑαυτοῦ του, ἀλλὰ καὶ νὰ προσέχη νὰ μὴ ἐκτίθεται εἰς πειρασμοὺς, καὶ νὰ ἀποφεύγῃ ὅτι παρουσιάζεται «καμουφλαρισμένο» ὑπὸ μορφὴν ψυχαγωγίας καὶ ἄλλων ἀθῶνων(;) ἐκδηλώσεων.

Εἶναι ἀνάγκη νὰ εἴμεθα εἰλικρινεῖς καὶ ἀντικειμενικοί. Νὰ μὴ θεωροῦμεν «πουριτανισμόν» κάθε σῶφρονα ἀπαγόρευσιν καὶ κάθε συνετὴν σύστασιν περὶ προσοχῆς, ὅταν ἡ κοινωνία παραπαίῃ καὶ πολλοὶ — μάλιστα νέοι — εἶναι ἐπιρρεπεῖς. Καὶ πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι πολλὰς φορὰς μολύνεται τόσον ἡ ἀτμόσφαιρα, ὥστε νὰ κινδυνεύῃ ἠθικῶς καὶ ὁ πλέον ἄγνός καὶ ἀδιάφορος.

Ἄλλὰ πέραν τῶν τοιούτων ἀμέσων συνεργῶν, οἱ ὁποῖοι, μὲ τὴν κακίαν καὶ τὴν διαφθοράν των, συνέβαλον ἐνεργῶς νὰ παρεκτραποῦν καὶ ἄλλοι, πρέπει νὰ κατανοήσωμεν ὅτι εὐθύνας ἔχουν καὶ ὅσοι γίνονται συνεργοὶ μὲ τὴν ἀνοχὴν καὶ τὴν ἀδιαφορίαν των, ἀφοῦ (κατὰ τὴν λαϊκὴν ἔκφρασιν) «κάνουν πλάτες» εἰς τὸ κακόν.

Θέλωμεν νὰ εἴμεθα ἄνθρωποι συνθηρητικοὶ καὶ ὑγιῶν ἀρχῶν. Ἄλλὰ συγχρόνως πολλὰς ἀβαρίεις ἐπιτρέπομεν. Καὶ ἂν ἐρωτηθῶμεν· σὺ τί ἔκανες, διὰ νὰ προλάβῃς τὸ κακόν; ἢ συνειδήσις θὰ ἀπαντήσῃ — συνθηθέστατα — ὅτι τίποτε δὲν ἐκάναμεν. Ὡς χριστιανοὶ ὅμως δὲν ἀρκεῖ νὰ εἴμεθα μόνον προσωπικῶς ἄφογοι, ἀλλ' ὡς ὑπεύθυνα πρόσωπα ὀφείλομεν καὶ νὰ ἐνεργοῦμεν τὰ δέοντα, ὥστε καὶ τοὺς ἄλλους νὰ συγκρατοῦμεν εἰς τὸν ἀμεμπτον τρόπον τῆς ζωῆς.

Ἡ ἁμαρτωλὴ γυναῖκα εὐρήκεν εὐτυχῶς τὴν ὁδὸν τῆς μετανοίας· τὸν δρόμον πρὸς τὸν Σωτῆρα. Ἄς γνωρίζωμεν δὲ ὅτι τίποτε ἄλλο δὲν ὠφελεῖ ἄνευ χριστιανικοῦ προσανατολισμοῦ τῆς ζωῆς. Διὰ νὰ ὑπάρξῃ ἠθικὴ προφύλαξις καὶ ἀμυνα, ἀπαιτεῖται χριστιανικὴ καλλιέργεια. Καὶ ἀνάλογος ἀγωνιστικὴ προσπάθεια, τῆς ὁποίας τοὺς καρποὺς ἀπεργάζεται ἡ θεία χάρις. Αὐτὴ φέρει τὸ ἀποτέλεσμα τὸ σωτήριον.

Ἡ ἁμαρτωλὴ ἐκείνη γυναῖκα ποὺ ἐπροκάλεσε τὸ ἀρχικὸ μας ἐρώτημα, θέτει καὶ δεύτερον — τὸ τελικὸν — ἐρώτημα· «τί δέον γενέσθαι»;

Ο ΚΥΡΙΟΣ, ΟΙ ΖΗΛΩΤΑΙ ΚΑΙ Η ΡΩΜΑΪΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ*

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Σισανίου καὶ Σιατίστης κ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ

Γεγονός, ὅπερ δέον ὅπως ἐξαρθῆ ἰδιαίτερος εἶναι, ὅτι ὁ Ἰησοῦς παρέμεινε ἀπολύτως συνεπής, πρὸς τὴν γνησίαν περὶ Μεσσίου ἀντίληψιν καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἐπιγείου δράσεως Αὐτοῦ, χαρακτηρίσας τὴν πολιτικὴν περὶ Μεσσίου ἀντίληψιν τῶν συγχρόνων Αὐτοῦ ὡς σατανικὸν πειρασμόν, διὰ τοῦτο καὶ κατεπολέμησε σφοδρῶς αὐτήν.

Τὸν σατανικὸν τοῦτον πειρασμὸν ἐκδηλωθέντα, ὡς γνωστόν, εὐθὺς μετὰ τὸ βάπτισμα, ἐν τῇ ἐρήμῳ⁵⁶, ὁ Κύριος προσέβαλε καιριώτατα διὰ τῆς διαρρηθῆν ἀποποιήσεως τῆς προσφορᾶς ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ τῆς ἡγεμονίας ἐπὶ τοῦ ὕλικου κόσμου.

Ὅθεν, ὀρθῶς οἱ Συνοπτικοὶ Εὐαγγελισταὶ συνδέουν τὴν περὶ βαπτίσεως τοῦ Ἰησοῦ διήγησιν πρὸς τὴν τῶν πειρασμῶν, διότι ὁ Κύριος ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς Βαπτίσεως Αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου ἐν τοῖς Ἰορδανείοις ῥέιθροις, ἀναλαμβάνει ἐπισήμως, ὡς εἰπεῖν, τὸ ἔργον τοῦ πάσχοντος δούλου τοῦ Θεοῦ⁵⁷.

β) Ἡ καταδίκη τῶν Ζηλωτῶν ὑπὸ τοῦ Κυρίου διὰ τῶν λόγων Αὐτοῦ περὶ τῆς συμβολικῆς ἐννοίας τῆς μάχαιρας.

Ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ συνδιαλέξει μετὰ τὸ Δεῖπνον⁵⁸, κατὰ τὸν ἱερὸν Λουκᾶν, λέγει πρὸς τοὺς Μαθητὰς Αὐτοῦ: «Καὶ ὁ μὴ ἔχων πωλησάτω τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ καὶ ἀγορασάτω μάχαιραν»⁵⁹. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ὡς

* Συνέχεια ἀπὸ τῆ σελ. 325 τοῦ ὑπ' ἀρ. 14 τεύχους

Διότι τὸ κακὸν δὲν θεραπεύεται μὲ τὸ κακόν. Ἄλλὰ παρακάμπτεται μὲ μίαν στροφὴν· στροφήν πρὸς τὸν Χριστόν.

Εἶτε λοιπὸν ὡς οἰκογενειάρχαι, εἶτε ἐν γένει ὡς κοινωνικοὶ ἄνθρωποι, ὀφείλομεν νὰ χαράξωμεν εἰς τὰ παιδιά μας, εἰς τοὺς νέους καὶ τὰς νέας, τὸν Χριστιανικὸν προσανατολισμόν, ὡς γραμμὴν πορείας πρὸς ἐξάπαντος προῦποτίθεται ὅτι τὴν βαδίζουμε καὶ ἡμεῖς. Ἄν δὲ οἱ πιστοὶ Χριστιανοὶ δὲν λάβουν τὴν πρωτοβουλίαν νὰ δώσουν εἰς τὸ περιβάλλον τοὺς τὸν ὀρθὸν προσανατολισμόν πίστεως καὶ ζωῆς ἐν Χριστῷ *ποιοί θὰ τὸν δώσουν;*...

Ἄς προσέξωμεν πρῶτοι ἡμεῖς τὰς εὐθύναις μας, καὶ τὸ «*τί δέον γενέσθαι*». Καὶ ἄς εἴμεθα βέβαιοι ὅτι μία εἶναι ἡ ὁδός· ἡ στροφή πρὸς τὸν Χριστόν, ἐκ τῆς ὁποίας καὶ μόνον θὰ πηγᾶσῃ ἡ κοινωνικὴ ἀνάρρωσις καὶ ἀνόρθωσις.

πρὸς τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ἐν λόγῳ χωρίου δὲν διαπιστοῦται ὁμοφωνία μεταξὺ τῶν ἐρμηνευτῶν⁶⁰. Τοὺς ὡς ἄνω λόγους ὁ Κύριος ἀπευθύνει πρὸς τοὺς Μαθητὰς Αὐτοῦ πρὸ τῆς συλλήψεώς Του. Μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης οἱ Μαθηταὶ ἐπροστατεύοντο ὑπὸ τῆς εὐνοίας, ἥς ἀπέλαυνεν ὁ Κύριος παρὰ μεγάλη μερίδι τοῦ λαοῦ, ἐκ τούτου δὲ διήγον βίον σχετικῶς ἀνενόχλητον. Ἄλλ' ἢ μετ' οὐ πολὺ ἀρξαμένη συγκρούσις τοῦ Κυρίου πρὸς τὰς Ἰουδαϊκὰς ἀρχάς, κορυφωθείσα ὡς γνωστόν εἰς τὸ δράμα τοῦ Γολγοθᾶ, ἔμελλε νὰ ἀλλάξῃ τελείως τὴν θέσιν αὐτῆν τῶν Μαθητῶν. Ὁ Κύριος, ἵνα καταστήσῃ εἰς τοὺς Ἀποστόλους Αὐτοῦ ζωηρῶς αἰσθητὴν τὴν νέαν κατάστασιν, ἦν οὗτοι θ' ἀντιμετώπιζον, μεταχειρίζεται τὰς ἐπακολουθούσας εἰκόνας ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ συστήσῃ εἰς αὐτοὺς τὴν λήψιν προληπτικῶν καὶ προφυλακτικῶν μέτρων. Ὁ Θεοφύλακτος ἐρμηνεύων τὸ ἐν λόγῳ χωρίον, σημειοῖ: «Ἀπὸ τοῦ νῦν, φησὶν, ἐνδύσασθε πρὸς τὸ καὶ αὐτοὶ φροντίζειν τῶν οἰκειῶν... Οὐδὲ γὰρ τοιαῦτα ὑμῖν ἔσσονται τὰ πράγματα, ρᾶω τε καὶ ἄπονα, ἀλλὰ καὶ πείνη καὶ δίψη καὶ ἀντικειμένους πολλοῖς περιπεσεῖσθε. Ταῦτα γὰρ αἰνίττεται διὰ τοῦ βαλαντίου καὶ τῆς πήρας καὶ τῆς μάχαιρας. Διὸ ἀνάστητε, ὡς καὶ πεινήσοντες καὶ δεησόμενοι βρωμάτων· ὁ δὲ διὰ τῆς πήρας αἰνίττεται. Καὶ ἀνδρίζεσθε, ὡς ἀντικειμένους πολλοῖς περιπεσοῦμενοι· ὁ δὲ διὰ τῆς μάχαιρας ἐμφαίνει»⁶¹. Ἐπομένως, μετὰ τὴν σύλληψιν τοῦ Ἰησοῦ καὶ τὴν εἰς θάνατον καταδίκην Αὐτοῦ, οἱ Ἀπόστολοι δὲν δύναται πλέον νὰ ὑπολογίζον ἐπὶ τῆς εὐμενοῦς ὑποδοχῆς, ἥς ἀπέλαυσαν εἰς τὸ παρελθόν, καὶ ὡς ἐκ τούτου ὀφείλουν νὰ προπαρασκευάζωνται ἐπὶ τῇ βάσει τῆς προϋποθέσεως, ὅτι θὰ μεταχειρίζονται αὐτοὺς ὡς συνήθεις ταξιδιώτας ὑποχρεομένους νὰ πληρώνουν τὴν τροφήν καὶ τὸ κατάλυμά των⁶². Ὁ ἱερὸς Λουκᾶς τὴν μάχαιραν χρησιμοποιεῖ ἐν ἀλληγορικῇ ἐννοίᾳ εἰς δήλωσιν τῆς συνέσεως καὶ τῆς σοφίας, μεθ' ἧς ἔδει νὰ ἀντιμετωπίζωσι τοὺς κινδύνους. Ἐν τῇ ἐνασκήσει τοῦ ὑψίστου ἔργου τῆς διαδόσεως τῶν εὐαγγελικῶν ἀληθειῶν οἱ Ἀπόστολοι θὰ συναντήσουν ἀνθρώπους οὐ μόνον μὴ διατεθειμένους νὰ προσφέρωσι φιλοξενίαν εἰς αὐτούς, ἀλλ' ὅπως καὶ ἐξ ὀλοκλήρου ἐχθρικῶς ἀπέναντί των διακειμένους. Ὅθεν, ὀρθῶς σημειοῖ καὶ ὁ Θεοφύλακτος: «οὕτω προνοεῖσθε ἑαυτῶν, ὡς κινδύνους καὶ πολέμους προσκρούσοντας»⁶³. Ἐν τελευταίᾳ ἀναλύσει οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Κυρίου σημαίνουν τὴν μάχαιραν τοῦ Πνεύματος μεθ' ἧς πάντοτε οἱ

Μαθηταί Αυτοῦ δέον νὰ εἶναι ὀπλισμένοι. «Χριστοῦ οὖν παθόντος σαρκὶ καὶ ὑμεῖς τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ὀπλίσασθε»⁶⁴. Ὁφείλομεν ὅπως ὀπλισθῶμεν μὲ τὴν προσδοκίαν διωγμῶν καὶ βασάνων, ὥστε νὰ μὴ ἐκπλητῶμεθα, ὅταν συναντῶμεν τοιαῦτα, ἀλλὰ μετ' αὐταπαρνήσεως ὑποτασσόμενοι εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ νὰ ὑφιστάμεθα ταῦτα γενναίως.

Ἡ ὑπὸ τοῦ Κυρίου καταδίκη τῶν Ζηλωτῶν ἐπιρρωνύεται καὶ ἐκ τῶν λόγων Αυτοῦ, οἵτινες μνημονεύονται ὑπὸ τοῦ Ματθαίου: «Πάντες γὰρ οἱ λαβόντες μάχαιραν ἐν μάχαιρῃ ἀπολοῦνται»⁶⁵. Ὁ Κύριος διὰ τῶν λόγων τούτων ἀπολύτως καταδικάζει τὴν χρῆσιν τῆς μαχαίρας, ἣτις ὡς μὴ συμβιβαζομένη πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ Εὐαγγελίου⁶⁶, οὐδ' ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ. «Ἐπιτιμήσας αὐτῶ, ἐδίδαξε μὴδ' ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ χρῆσθαι μάχαιρα»⁶⁷.

Ἡ συμβολικὴ ἔννοια τῆς μαχαίρας δείκνυται καὶ ἐξ ἑτέρας παραγράφου τοῦ Ματθαίου, ἔνθα ὁ Κύριος λέγει: «οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἀλλὰ μάχαιραν»⁶⁸. Διὰ τῶν λόγων τούτων ὁ Ἰησοῦς προλέγει τὰ βίαια μίσση, ἅτινα θὰ προκαλέσῃ ἐν τῇ κοινωνίᾳ λόγῳ τῆς φύσεως αὐτῆς, ἡ Νέα Θρησκεία. Κατὰ τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου μάχαιρα εἶναι τὸ Εὐαγγέλιον καὶ ἐφ' ὅσον αἱ θελήσεις τῶν ἀνθρώπων ἀντιτίθενται εἰς αὐτό, δὲν δύναται νὰ ὑπάρχῃ εἰρήνη. Ὁ καθηγητὴς Oscar Cullmann ὑποστηρίζει ὅτι «ἡ μάχαιρα» ἐν Λουκᾷ 22, 35-38 χρησιμοποιεῖται ἐν πραγματικῇ ἔννοια ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ, ὅστις ἐπιχειμένου τοῦ θανάτου Αυτοῦ ἐπισημαίνει καὶ τὴν σκληρὰν καὶ ἀπηνῆ διώξιν, ἣν θὰ ἐπιφέρει Οὗτος εἰς τοὺς ὁπαδούς Του. Οἱ Μαθηταί ὅμως τοῦ Κυρίου ὀφείλου ἀψηφόντες πάντα κίνδυνον νὰ κηρύττωσι τὸ Εὐαγγέλιον. Διὰ τοῦτο ὁ Κύριος συνιστᾷ εἰς αὐτοὺς τὴν λήψιν προληπτικῶν καὶ προφυλακτικῶν μέτρων, χάριν δὲ τῆς αὐτοαμύνης των ὀφείλου ὅπως ὀπλισθῶσι δι' ἑνὸς «ξίφους» κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἱεραποστολικῆς των δράσεως. Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ ἐν λόγῳ ἐπιστήμονος, τὸ λόγιον τοῦτο τοῦ Ἰησοῦ εἶναι γνήσιον καὶ αὐθεντικόν⁶⁹, ἡ δὲ προσταγὴ αὐτῆ τοῦ Κυρίου δέον ὅπως ληφθῇ σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν. Καίτοι ὁ προμνησθεὶς διαπρεπὴς θεολόγος ἐκλαμβάνει τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου ἐν ἔννοια πραγματικῇ, ἐν τούτοις, ἐν συμπεράσματι, πιστεύει ἀκροαδάντως ὅτι ὁ Ἰησοῦς οὐδέποτε ἐνηγκαλίσθη τὴν κίνησιν τῶν Ζηλωτῶν, ἡ δὲ στάσις Αυτοῦ ἔναντι τῆς κυριαρχου Ρωμαϊκῆς Πολιτείας ὑπῆρξε πάντοτε ἡ αὐτή. Ὁ Κύριος δηλαδὴ οὔτε ἀπεδέχτο τὴν Ρωμαϊκὴν ἐξουσίαν οὔτε ἠρνεῖτο αὐτήν. Ὁ Κύριος, πάντοτε κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Cullmann, ὑπολογίζει, ὅτι ἐνδεχομένως, ἐν τῇ ἐνασχίσει τοῦ ἔργου τῆς διαδόσεως τοῦ Εὐαγγελίου, ἡ μάχαιρα νὰ καταστῇ διὰ τοὺς Μαθη-

τὰς Αυτοῦ ἀναγκαία ὡς ἀμυντικὸν ὄπλον. Ἐν τούτοις, ὡς ἄλλωστε καὶ αὐτὴ ἡ κατακλείς τῆς ὄλης συνδιαλέξεως Ἰησοῦ καὶ Μαθητῶν ἀποδεικνύει, ὁ Κύριος οὐδέποτε ἐνηγκαλίσθη τὰς ἀπόψεις τοῦ πολιτικο-θρησκευτικοῦ κόμματος τῶν Ζηλωτῶν. Οἱ Μαθηταί ἐν τῇ ἐξάψει καὶ τῇ ὑπερδιεγέρσει τοῦ ζήλου αὐτῶν λέγοντες εἰς τὸν Ἰησοῦν: «Ἴδοὺ μάχαιραι ὧδε δύο»⁷⁰. Ἐκ τῶν λόγων τούτων τῶν Μαθητῶν πεισθεὶς ὁ Κύριος, ὅτι οὔτοι πλήρως παρενόησαν τοὺς λόγους Αυτοῦ, ἐκλαβόντες αὐτοὺς ὡς ἀπροκάλυπτον προτροπὴν πρὸς ἐπίθεσιν κατὰ τῶν Ρωμαίων, τεματίζει ἀποτόμως τὴν μετ' αὐτῶν συνδιάλεξιν Αυτοῦ, ὡς ἀκριβῶς ἐπράξεν, ὅτε ἐν Καισαρείᾳ τοῦ Φιλίππου ὑπὸ τοῦ Πέτρου ἀπεδόθη εἰς Αὐτὸν ὁ τίτλος τοῦ Μεσσοῦ⁷¹. Ὁ Κύριος ἐν τῇ συνδιαλέξει μετὰ τὸ Δεῖπνον πρὸς τοὺς Μαθητὰς Αυτοῦ περαίνει τὸν λόγον διὰ μονολεκτικῆς πρὸς αὐτοὺς ἀπαντήσεως «ικανόν», μὴ προτιθέμενος νὰ συνεχίσῃ τὴν συζήτησιν, ἐφ' ὅσον οἱ Ἀπόστολοι ἐννοοῦν τοὺς λόγους Αυτοῦ ἐν πολιτικῇ ἔννοια⁷².

(Συνεχίζεται)

56) Ματθαίου 4, 1-11. Μάρκου 1, 12-13. Λουκᾷ 4, 1-13.

57) Ἡσαίου, Κεφάλαιον ΝΓ'. Βλ. καὶ Oscar Cullmann, *Le Baptême des enfants et la doctrine biblique du baptême*, σελ. 13 ἐξ., 1948. Σάββα Νανάκου, Ἐξηγητικὴ προσπάθεια τῶν πειρασμῶν τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἰδίᾳ βάσει τῶν ἐλληνικῶν ἐρμηνευτῶν, σελ. 49, ἐν Θεσσαλονίκῃ 1967.

58) Λουκᾷ 22, 24-38.

59) Λουκᾷ 22,36.

60) Διὰ τὰς κατὰ καιροὺς διατυπωθείσας ἐρμηνείας τοῦ ἐν λόγῳ χωρίου Βλ. E. Klostermann, *Das Lukas Evangelium*, 1929.

61) Θεοφυλάκτου, Ἐρμηνεία εἰς τὸ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον, MPG., 123, 1077A.

62) Βλ. Παναγιώτου Τρεμπέλα, Ὑπόμνημα εἰς τὸ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον, σελ. 609, Ἀθήναι, 1952.

63) Θεοφυλάκτου, Ἐρμηνεία εἰς τὸ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον, MPG., 123,1077C.

64) Α' Πέτρου 4,1.

65) Ματθαίου 26,52.

66) Πρβλ. Ἰωάννου 18,36. Ἀποκαλύψεως 13,10.

67) Ζιγαβηνοῦ, Τὸ κατὰ Ματθαίου Εὐαγγέλιον, MPG., 129,692B.

68) Ματθαίου 10,34.

69) Ὁ H. Windisch, *Der Messianische Krieg und das Urchristentum*, σελ. 48,1909, διατυπῶ ἀμφιβολίας ὡς πρὸς τὴν γνησιότητα τῶν λόγων τούτων τοῦ Κυρίου. Ἀντιθέτως ἀσάφτως ἀπόψεις πρὸς τὰς τοῦ Oscar Cullmann, διατυπῶ καὶ ὁ S. G. F. Brandon, ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ, *The Fall of Jerusalem and the Christian Church*, 1951.

70) Λουκᾷ 22,38.

71) Ματθαίου 16,20. Μάρκου 8,30. Λουκᾷ 9,21.

72) Βλ. Oscar Cullmann, *Dieu et César*, σελ. 35 ἐξ., Paris, 1956. Τοῦ Αὐτοῦ, *The State in the New Testament*, σελ. 32 ἐξ.

4. ΤΟ ΑΣΜΑ ΩΣ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΟ ΜΕΣΟΝ

Α' Ίστορία και προϋποθέσεις

Του Θεοφ. ΄Επισκόπου ΄Αχελώου κ. ΕΥΘΥΜΙΟΥ

Στην Ελλάδα, τὸ ἄσμα ὡς ποιμαντικὸ μέσο, χρησιμοποιήθηκε ἤδη ἀπὸ τὶς πρώτες δεκαετίες τοῦ αἰῶνα μας. Τὸ ποιμαντικὸ ἄσμα καλλιεργήθηκε μέσα στὰ πλαίσια τῆς ἐκκλησιαστικῆς κατήχησης καὶ τῆς χριστιανικῆς ἀγωγῆς τῆς νεολαίας. Μποροῦμε μάλιστα, νὰ διακρίνουμε ὀρισμένες χαρακτηριστικὲς περιόδους, κατὰ τὶς ὁποῖες τὸ ποιμαντικὸ ἄσμα χρησιμοποιήθηκε, καθὼς καὶ τὰ βασικά στοιχεῖα πού εἶχε.

α) Προπολεμικὴ περίοδος (1930-1940): Κατὰ τὴν περίοδο αὐτή, τὰ παιδιά καὶ οἱ ἔφηβοι, στὰ Κατηχητικὰ Σχολεῖα (ΚΣ), ἐκτὸς ἀπὸ τὴν κατήχηση, πού γινόταν στὸ πρώτο μέρος τοῦ «μαθήματος», στὸ δεύτερο μέρος ἐθίζονταν καὶ στὴν ἐκμάθηση, καταρχὴν, ἐκκλησιαστικῶν ὕμνων. Οἱ ὕμνοι προέρχονταν ἀπὸ τὴν καθιερωμένη ὑμνολογία τῆς Ἐκκλησίας. Ὑμνοι, συνήθως, ἄπλοὶ στὸ περιεχόμενο καὶ τὸ μέλος. Τὸ ΚΣ ἄρχιζε μὲ τὴν ὁμαδικὴ ἀπαγγελία τοῦ Ἄπολυτικίου τῆς Πεντηκοστῆς: «*Εὐλογητὸς εἶ, Χριστὲ ὁ Θεός...*». Τὸ γεγονός, μάλιστα, ὅτι τὸ ΚΣ γινόταν πάντοτε μέσα στὸ ναό, συνέβαλλε ὥστε οἱ ψαλλόμενοι ὕμνοι νὰ δημιουργοῦν ἰδιαίτερη ἀτμόσφαιρα πού ἐνέπνεε καὶ συγκινοῦσε βαθύτατα τὶς παιδικὲς καὶ ἐφηβικὲς καρδιές. Ἀπὸ τὴν ἀποψη αὐτή, τὸ ΚΣ ὑπῆρξε ὁ πρῶτος καὶ ἴσως ὁ μοναδικὸς θεσμὸς πού ἐφήρμοσε πρόγραμμα ὑμνολογικῆς ἀγωγῆς τῶν παιδιῶν στὴ Χώρα μας!

Τὸ δεύτερο καὶ **ἄσματικὸ** μέρος τῆς ἐκκλησιαστικῆς κατήχησης —καὶ ἀσφαλῶς τὸ πιὸ εὐχάριστο γιὰ τὰ παιδιά— περιλάμβανε ἐπίσης καὶ μελοποιημένα θρησκευτικὰ ποιήματα τῆς ἐποχῆς. Τὰ ἄσματα αὐτὰ ἦταν μιὰ πρώτη ἀπόπειρα δημιουργίας τραγουδιῶν γιὰ εὐρύτερη ποιμαντικὴ χρῆση. Τὸ περιεχόμενο τῶν ἄσμάτων αὐτῶν ἦταν συνήθως **φυσιολατρικὸ καὶ θρησκευτικὸ**, μὲ τὴν ἔννοια ὅτι τὰ ἄσματα αὐτὰ περιεῖχαν **θρησκευτικὲς ἐμπειρίες**, αἰσθητικῆς κυρίως φύσεως (π.χ. ἡ καμπάνα τοῦ χωριοῦ μας, τὸ ἐξωκκλήσι κ.λπ.). Τὰ ἄσματα αὐτά, ὅπως ἦταν φυσικὸ, προσφέρονταν γιὰ εὐρύτερη χρῆση ἔξω ἀπὸ τὸ χῶρο τοῦ ναοῦ καὶ μπορούσαν νὰ χρησιμοποιηθοῦν ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν ὥρα καὶ τὸ ἔργο τῆς κατήχησης¹.

β) Περίοδος τοῦ πολέμου (1940-1950): Σημαντικὸς σταθμὸς στὴν ἱστορικὴ ἐξέλιξη τοῦ ποιμαντικῶ ἄσματος ὑπῆρξε ὁ Β' Παγκόσμιος Πόλεμος καὶ ἡ ξενικὴ κατοχὴ πού ἀκολούθησε. Οἱ νέες αὐτὲς ἐθνικὲς συνθήκες ἐπηρέασαν, ὅπως ἦταν φυσικὸ, καὶ τὸ ἄσματικὸ μέρος τῆς κατήχησης. Τὰ φυσιολατρικὰ καὶ θρησκευτικῆς φύσεως ἄσματα τοῦ μεσοπολέμου ἄρχισαν νὰ ἀτονοῦν καὶ τὴ θέση τους νὰ παίρνουν ἄσματα **ἀγωνιστικοῦ καὶ ἡρωικοῦ περιεχομένου**. Ὁ ἰσχυρὸς ἄνεμος τοῦ πολέμου, ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος ἐσβῆσε τὴ φυσιολατρικὴ ἔμπνευση καὶ μάρανε τὶς θρησκευτικὲς αἰσθητικὲς συγκινήσεις, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο, ξύπνησε τὸ ἀγωνιστικὸ καὶ ἡρωικὸ στοιχεῖο. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι **ὅλα** τὰ ἄσματα τῆς περιόδου αὐτῆς, **καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ κοσμικὰ τραγούδια**, ἀπέκτησαν ἀγωνιστικὸ περιεχόμενο².

Στὸ ἄσματικὸ, λοιπόν, μέρος τοῦ ΚΣ, κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ πολέμου καὶ τῆς κατοχῆς, ἄρχισαν νὰ χρησιμοποιοῦνται τραγούδια μὲ ἀγωνιστικὸ καὶ ἡρωικὸ περιεχόμενο πού ἦταν μελοποιημένα στὸ ὕφος καὶ τὸ ρυθμὸ τοῦ **στρατιωτικοῦ ἐμβατηρίου**. Τὸ πιὸ ἀντιπροσωπευτικὸ τραγούδι τῆς περιόδου αὐτῆς ἦταν, ἀσφαλῶς, τὸ *Ὁ Χριστὸς Ἄρχηγός μας καὶ στρατιῶτες ἐμεῖς*³.

γ) Μεταπολεμικὴ περίοδος (1950-1960): Μετὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου, τὸ ποιμαντικὸ ἄσμα στὴν Ελλάδα ἔμεινε **μετέωρο**. Οἱ νέες κοινωνικὲς συνθήκες δὲν εὐνοοῦσαν πιὰ τὸ ἀγωνιστικὸ τραγούδι, ἐνῶ ἀντίστοιχα ἄρχισε νὰ ἐπικρατεῖ καὶ στὴ Χώρα μας ἡ **ἰδεολογικὴ πολλαπλότητα** (plurality) καὶ ἡ ἔξ αὐτῆς προκύψασα **πνευματικὴ σύγχυση**. Μόλις στὴ δεκαετία τοῦ 1980 ἡ σύγχυση αὐτὴ ἄρχισε νὰ κατασταλάζει καὶ νὰ ἐμφανίζονται ξανὰ ποιήματα καὶ τραγούδια πού ἀναφέρονται σὶς παραδοσιακὲς ἀξίες τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Τὸ γεγονός αὐτὸ πρέπει νὰ ἐξηγηθεῖ ὡς **ἀντίδραση** στὴν πνευματικὴ ἀλλοτρίωση τῆς Χώρας μας, πού ἄρχισε νὰ γίνεται αἰσθητὴ πιὰ ἀπὸ τοὺς πάντες⁴!

Οἱ πρώτες αὐτὲς ἐνδείξεις εἶναι πολὺ ἐνθαρρυντικὲς καὶ οἱ ἀνάλογες προσπάθειες πρέπει ἀσφαλῶς νὰ συνεχισθοῦν καὶ νὰ ἐνισχυθοῦν. Μέσα

στο πλαίσιο αυτό, σημειώνουμε στη συνέχεια, μερικώς βασικές προϋποθέσεις που απαιτούνται, για τη δημιουργία νέου τύπου ποιμαντικών άσμάτων.

α) **Έμπνευσμένοι ποιητές:** Πίσω από κάθε άσμα, υπάρχει ένας ποιητής και ένας μουσικοσυνθέτης. Οί ποιητές είναι οί ευαίσθητες εκείνες κεραίες που συλλαμβάνουν τὰ κύματα τῆς ἐπικαιρότητος καὶ τὰ ἐκφράζουν μὲ ποιητικὸ λόγο. Βασική, ἐπομένως, προϋπόθεση τοῦ ποιμαντικοῦ ἄσματος εἶναι ἡ ὑπαρξὴ ἐμπνευσμένων ποιητῶν ποὺ θὰ λειτουργοῦν ὡς κεραίες τῆς σύγχρονης ἐπικαιρότητος. Ἡ γενεὰ τῆς πρώτης καὶ δευτέρης περιόδου χάρηκε τὸ ποιμαντικὸ ἄσμα, διότι ὑπῆρξαν ποιηταὶ ποὺ ἔγραψαν ἐμπνευσμένα ποιήματα χριστιανικῆς πίστεως καὶ ἐλπίδος⁵.

β) **Μουσικοσυνθέτες:** Ὡστόσο, τὸ ποιμαντικὸ ποίημα πρέπει νὰ μελοποιηθεῖ καὶ νὰ γίνεῖ τραγούδι. Ἡ μελωδία παίζει σημαντικὸ ρόλο στὴν ἐπιτυχία καὶ ἐπικράτηση ἑνὸς τραγουδιοῦ. Ἡ μουσική, ὅμως, ἐπένδυση τοῦ ποιμαντικοῦ τραγουδιοῦ χρειάζεται ἰδιαίτερη προσοχή. Τὸ ποιμαντικὸ ἄσμα δὲν εἶναι οὔτε ἐκκλησιαστικὸς ὕμνος, ἀλλ' οὔτε καὶ κοσμικὸ τραγούδι. Αὐτὸ σημαίνει, ὅτι ἡ μελωδία ἑνὸς ποιμαντικοῦ τραγουδιοῦ δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἴδια μὲ τὸ μέλος τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὕμνων, ἀλλ' οὔτε καὶ μὲ τὸ μουσικὸ ὕφος τῶν ἐκάστοτε κοσμικῶν τραγουδιῶν.

Τὰ ποιμαντικὰ ἄσματα τῆς δευτέρης περιόδου, ἐπηρεασμένα ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς, ἦταν μελοποιημένα, σχεδὸν ὅλα, στὸ ὕφος καὶ τὸ ρυθμὸ τοῦ στρατιωτικοῦ ἐμβατηρίου, ὅπως εἶπαμε. Ἐπίσης, ἡ μουσικὴ ἐπένδυση μερικῶν ἄλλων ποιμαντικῶν τραγουδιῶν ἦταν ἐπηρεασμένη ἀπὸ τὸ ὕφος τῆς τετράφωνης ἐλπανησιακῆς καντάδας⁶.

γ) **Ὁμάδες νεολαίας:** Τὸ τραγούδι εἶναι γλώσσα τῆς νεολαίας, ὅπως εἶπαμε. Τὰ παιδιά καὶ οἱ νέοι κυρίως τραγουδοῦν, ὅταν βέβαια ἐμπνευσθοῦν καὶ ἐνθουσιασθοῦν ἀπὸ ἰδανικά καὶ ἀποφασίσουν νὰ ἀγωνισθοῦν γιὰ τὴν βίωσή τους.

Μέσα στὴν ποιμαντικὴ προσπάθεια τῆς Ἐκκλησίας εἶναι καὶ ἡ δημιουργία ὁμάδων νεολαίας, σὲ ἐνοριακὸ ἢ μητροπολιτικὸ ἐπίπεδο. Τὸ ποιμαντικὸ τραγούδι παίζει ἕνα ἰδιαίτερο ρόλο, γιὰ τὴ συνοχὴ τῶν ὁμάδων αὐτῶν, καθὼς καὶ γιὰ τὴν ἐκπλήρωση τῶν σκοπῶν τους, ποὺ εἶναι ἡ χριστιανικὴ ἀγωγή καὶ καλλιέργεια, σὲ συνδυασμὸ μὲ τὴ βίωση τῆς λειτουργικῆς καὶ μυστηριακῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας.

Οἱ ὁμάδες νεολαίας εἶναι ὁ καλύτερος χώρος, μὲσα στὸν ὁποῖο πρέπει νὰ καλλιεργεῖται τὸ ποι-

μαντικὸ τραγούδι. Γιὰ τὸ θεσμὸ ὅμως καὶ τὸ χῶρο (ναὸ) τῆς ἐκκλησιαστικῆς κατήχησης, τὴν ἀποκλειστικότητα πρέπει νὰ ἔχουν οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ὕμνοι⁷.

1. Μιὰ ἀπὸ τὶς ἀλησμόνητες ἐμπειρίες τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας ἦταν ἡ περίπτωση τῆς μεγάλης πρώτης μου ἐξαδέλφης, ἡ ὁποία, ἐνῶ κεντοῦσε στὴ μηχανὴ «τὰ προιμιά της», τραγουδοῦσε μερικὰ ἀπὸ τὰ ὠραία ἐκεῖνα θρησκευτικὰ ἄσματα!

2. Τὸ πρῶτο ἑλληνικὸ πολεμικὸ τραγούδι τοῦ 1940, «μὲ τὸ χαμόγελο στὰ χεῖλη» ἦταν γραμμένο πάνω στὴ μουσικὴ ἑνὸς ἰταλικοῦ (!) ἐλαφροῦ τραγουδιοῦ... Σχεδὸν ὅλα τὰ πολεμικὰ τραγούδια τοῦ 1940 ἦταν κοσμικὰ τραγούδια ποὺ εἶχαν κι αὐτὰ «ντυθεῖ τὸ χακί»!

3. Ὁραία καὶ ἀντικειμενικὴ περιγραφή τῶν ἐθνικῶν καὶ κοινωνικῶν συνθηκῶν, μέσα στίς ὁποῖες δημιουργήθηκε καὶ τραγουδήθηκε τὸ χριστιανικὸ αὐτὸ ἐμβατήριο, βλ. στὸ βιβλίο τοῦ Γ. Ἰωάννου, «Ὁ Χριστὸς Ἀρχηγὸς μας».

4. Ὡς ἰδιαίτερα ἐντυπωσιακὸ γεγονός πρέπει νὰ σημειωθεῖ ἡ ὁλοκληρωτικὴ στροφὴ καὶ ἀφιέρωση τοῦ μουσικοσυνθέτη Γ. Κοινούση, ἀπὸ τὸ κοσμικὸ στὸ ποιμαντικὸ τραγούδι. Μαζὶ του καὶ ἀρκετοὶ ἄλλοι Ἕλληνες ποιηταὶ καὶ μουσικοσυνθέτες ἀρχισαν νὰ δημιουργοῦν ἄσματα κατάλληλα γιὰ ποιμαντικὴ χρῆση.

5. Ὁ πῶς ἐκφραστικὸς ποιητῆς τῆς δευτέρης κυρίως περιόδου καὶ ἀληθινὸς βάρδος τοῦ χριστιανικοῦ ἀγωνιστικοῦ ἄσματος ἦταν ἀναμφισβήτητα ὁ ἀείμνηστος Γ. Βερίτης (Ἄ. Γυιάλας).

6. Κατὰ τὴν περίοδο αὐτῆ, ἐπίσης, λόγω ἀγνοίας, ὑπερβολικοῦ ζήλου καὶ ἐλλείψεως σχετικῆς ἐμπειρίας χρησιμοποιήθηκαν καὶ ἄσματα, τῶν ὁποῖων ἡ μουσικὴ μελωδία προερχόταν ἀπὸ κοσμικὰ ἢ θρησκευτικὰ (προτεσταντικὰ κυρίως) ἄσματα.

7. Γιὰ τὴν καλύτερη προσέγγιση τοῦ περιεχομένου τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὕμνων καὶ τὴν εὐκολότερη ἐκμάθησή τους, ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία ἐξέδωσε προσφάτως δύο πολὺ ἐπιμελημένες ἐκδόσεις ποὺ περιέχουν τοὺς ὕμνους ποὺ διδάσκονται στὰ Κατώτερα καὶ Μέσα Κατηχητικὰ Σχολεῖα (3ης καὶ 4ης Βαθμίδος), μὲ ταυτόχρονη παράθεση τοῦ ζειμένου καὶ μιᾶς σύντομης ἀπόδοσής του στὴ σύγχρονη γλώσσα.

ΕΠΕΤΗΡΙΣ

ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΙΟΥ ΕΤΟΥΣ 1996

Ἀπὸ τὸ 1ο ἔτος ἐκδόσεώς της (1992) φαίνεται ὅτι ἔγινε μὲ ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον ἀποδεχτὴ ἢ «ἀτζέντα» αὐτὴ τῆς Ἀπ. Διακονίας, ἀφοῦ ὅλα τὰ ἀντίτυπά της ἐξαντλοῦνται ἐγκαίρως. Διαφέρει ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα θρησκευτικὰ τοῦ εἴδους, ὄχι μόνο ὡς πρὸς τὸ σχῆμα καὶ τὴν ἔκταση, ἀλλὰ καὶ στὸ ὅτι πέρα ἀπὸ τὴ συνήθη ὕλη, περιλαμβάνει σὲ 54 σελίδες ἐβδομαδιαῖο ἡμερολόγιο γιὰ σημειώσεις.

ΜΕΤΡΑ ΚΑΙ ΣΤΑΘΜΑ

Τοῦ κ. Α. Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ἀναπλ. Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

Ἐπιμέτρησε τὶς δυνάμεις σου

Ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος διακρίνεται γιὰ τὴν ἔλλειψη τηρήσεως λεπτῶν ἰσορροπιῶν. Συνήθως τὸν χαρακτηρίζει μία τάση ὑπερβολῆς. Ἡ ἀποφεύγει τὰ πάντα ἢ μπλέκει σὲ ὅλα. Τὸ «μηδὲν ἄγαν» ἔχει μετατραπῆε στὸ «ὅλα ἢ τίποτε». Αὐτὴ ἢ στάση ζωῆς προβληματίζει καὶ τοὺς συμβούλους του, οἱ ὁποῖοι προσπαθοῦν σὲ πιδ νηφάλιες στιγμῆς νὰ τὸν συνεφέρουν καὶ νὰ τοῦ ὑποδείξουν τὸ ἀληθινὸ του συμφέρον. Δὲν εἶναι πραγματικὰ εὐκόλη ἢ ἀντιμετώπιση ἐνὸς τέτοιου ἀνθρώπου ποὺ ἀποτελεῖ καὶ τὴν πλειονότητα τῆς κοινωνίας μας. Ἀσφαλῶς καὶ θὰ ἔχει τοὺς λόγους του ἀλλὰ καὶ λογισμοὺς του γιὰ μία τέτοια συμπεριφορά. Ἐμεῖς ὁμως δὲν πρέπει νὰ παύσουμε νὰ τοῦ ὑποβάλλουμε προτάσεις μετανοίας καὶ ἀναθεωρήσεως τῆς στάσεως ζωῆς καὶ τοῦ δρόμου ποὺ ἀκολουθεῖ.

Στὴν ὑπέριμετρη διάθεσή του ν' ἀναλάβει ὄλο καὶ περισσότερα βάρη, ὄλο καὶ περισσότερες ὑποχρεώσεις, ὄλο καὶ περισσότερα καθήκοντα μιὰ φωνὴ μοιάζει νὰ τοῦ ψιθυρίζει ἱκεντικὰ ἢ καὶ ἐπιτακτικὰ:

«Ἀδελφέ, ἐπιμέτρησε τὶς δυνάμεις σου. Μὴν ἀναλαμβάνεις ἀλόγιστα ὅ,τι σοῦ προτείνουν· ὅ,τι θέλουν νὰ σοῦ ἐπιβάλουν· ὅ,τι νομίζεις ὅτι μπορεῖς καὶ ἴσως πρέπει νὰ τὸ ἀναλάβεις θεωρώντας τὸν ἑαυτὸ σου ἀναντικατάστατο. Ὅ,τι εἶναι ὠραῖον τοῦ ἐπιθυμῆσαι δὲν σημαίνει ὅτι εἶναι καὶ ἀξιόραστον, ἄξιο νὰ τὸ ἐπιχειρήσεις. Ἐπιμέτρησε τὶς δυνάμεις σου, ἔλεγξε τὶς δυνατότητές σου. Ἀλλιῶς κινδυνεύεις νὰ μὴ τὰ καταφέρεις μέχρι τὸ τέλος καὶ νὰ μείνει ἡμιτελὲς τὸ ἔργο σου καὶ νὰ σὲ κοροϊδεύουν οἱ ἄλλοι, οἱ θεατές, οἱ ἔξω ἀπὸ τὸ χορὸ, ποὺ θὰ βρεθοῦν στὸ τέλος ἐπιτιμητικὰ νὰ σοῦ, ποῦν ὅτι «εἰμὲς στὰ λέγαμε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ καὶ δὲν μᾶς ἄκουγες»».

Ἐχει ἀσφαλῶς τοὺς λόγους του...

Κάτι ποὺ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὀφείλει νὰ ἐξετά-

σει ὁ ἄνθρωπὸς μας εἶναι, τί εἶναι ἐκεῖνο ποὺ τὸν ὠθεῖ νὰ ἀναλαμβάνει πράγματα ποὺ ἢ πιθανότητα εἶναι πολὺ μεγάλη ὥστε νὰ μὴ τὰ φέρει τελικὰ εἰς πέρας.

Μήπως ὑπέριμετρη πίστη στὶς ἱκανότητές του; Ἐμπιστοσύνη σὲ ἄλλες δυνάμεις ποὺ θὰ ἐπέμβουν τὴ δύσκολη ὥρα καὶ θὰ τὸν βγάλουν ἀπὸ τὴ δύσκολη θέση; Ἐλπίδα ὅτι τελικὰ ἢ καλὴ του τύχη θὰ βρεῖ τὴν κατάλληλη διέξοδο στὸ ἀδιέξοδο τῆς στιγμῆς;

Θὰ πρέπει ἀκόμη νὰ διερωτηθεῖ μήπως μιὰ μίζερη κατάσταση ποὺ ζεῖ στὸ περιβάλλον του τὸν ὠθεῖ ν' ἀναλάβει κάτι σὲ ἄλλους χώρους, ἀναμένοντας ὅτι ἐκεῖ θὰ τὸν παραδεχτοῦν καὶ τότε θὰ ξεπεράσει τὸν ἑαυτὸ του ἐπειδὴ οἱ ἄλλοι θὰ τὸν θεωρήσουν ἱκανὸ γι' αὐτό, θὰ πιστέψουν ὅτι κάτι θὰ τοὺς προσφέρει;

«Κανένας προφήτης στὸν τόπο του». Καὶ προφήτης ὁμως νὰ μὴν εἶναι, δύσκολο νὰ γίνεῖ παραδεκτὸς, ἀποδεκτὸς σὲ γνώριμους χώρους. Ἀπαντᾶ λοιπὸν θετικὰ σὲ προκλήσεις καὶ προσκλήσεις ποὺ προέρχονται ἀπὸ χώρους πιδ ἀπόμακρους, ὅπου ὁ ἀνταγωνισμὸς δὲν εἶναι τόσο ἐμφανῆς καὶ ἢ ἀπουσία του ἐπιτρέπει μιὰ πιδ ἀνετη ἀνάπτυξη τῶν δυνάμεών του.

Ἐνας ἄλλος πιθανὸς λόγος εἶναι νὰ θέλει στοιχηματίζοντας μὲ τὸν ἑαυτὸ του νὰ ἐξορκίσει μιὰ προηγούμενη ἀποτυχία του ἐπιχειρώντας στὴ θέση τῆς νὰ ἐπιτύχει καὶ ν' ἀποδείξει στὸν ἑαυτὸ του καὶ στοὺς ἄλλους ὅτι τώρα... μπορεῖ. Ἀκόμα νὰ θέλει νὰ δείξει, ὅτι ἐκεῖ ποὺ ἀπέτυχε κάποιος ἄλλος ἢ κάποιος ἄλλοι μπορεῖ καὶ ἐπιτυχᾶνε. Ἐτσι δέχεται τὴν ἀναμέτρηση.

Ἡ φωνὴ ὁμως ἐπανέρχεται ἐρωτηματικὴ τώρα: «Ἀδελφέ, ἐπιμέτρησε τὶς δυνάμεις σου ἢ χωρὶς μέτρο καὶ χωρὶς νὰ ζυγίσεις τὰ πράγματα προχωρεῖς;».

...ἀλλὰ καὶ τοὺς λογισμοὺς του

Στὶς γραμμῆς ποὺ προηγήθηκαν ἐξετάσαμε τοὺς πιθανοὺς λόγους γιὰ τοὺς ὁποῖους οἱ ἄν-

θρωποι ἀναλαμβάνουν συνήθως πράγματα πού βρίσκονται πάνω ἀπὸ τὶς δυνάμεις τους.

Ὁ ἄνθρωπος, εἶναι ἀλήθεια, ὅτι λαχταράει νὰ κάνει πάντα κάτι πάνω πάνω ἀπὸ αὐτὸ πού μπορεῖ. Ἐπιθυμεῖ νὰ ξεπεράσει τὸν ἑαυτὸ του. Εἶναι φορῆς πού δὲν ξέρει κιόλας αὐτὸ πού μπορεῖ νὰ κάνει. Καὶ ἀναλαμβάνει ὑπέρομετρα βάρη, φορτία, ὑποχρεώσεις. Κάτω ἀπὸ τὸ βάρος τους ὅμως λυγίζει, τσακίζεται, πέφτει καὶ δὲν μπορεῖ πιά νὰ σηκωθεῖ.

Ἔτσι φθάνει στὸ ἄλλο ἄκρο, νὰ μὴ θέλει ν' ἀναλαμβάνει τίποτε. Ν' ἀποφεύγει κάθε κόπο καὶ νὰ ἐπιδιώκει μόνο τὴν ἀνάπαυσή του. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι στὸν ἄνθρωπο τῆς ἐποχῆς μας ἐφαρμόζεται αὐτὸ πού ὁ ἄββᾶς Ἰσαὰκ ὁ Σύρος ἔλεγε: «*ἡμεῖς εἰς πάντα καιρὸν καὶ τόπον ἐξετάζομεν περὶ ἀναπαύσεως*». Καὶ δὲν ἀναφερόμαστε μόνο στὶς δυσκολίες καὶ τοὺς κόπους πού ἀπαιτοῦνται γιὰ τὴν ἀπόκτηση τῆς πνευματικῆς ζωῆς, γιὰ τὴν κατάκτηση τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν, τῆς σωτηρίας μας¹.

Ἀρχὴ τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου εἶναι «*ἡ ἴσων προσπάθεια*»· στόχος του ὁ πολιτισμὸς τοῦ γουήκ-έντ καὶ μάλιστα τοῦ εὐτυχημένου σαββατοκύριακου· ἐπιδιώξή του ἡ ἐβδομάδα τῶν τεσσάρων ἢ καὶ τῶν τριῶν ἡμερῶν. Σὰ νὰ παίξει «*τὸ παιχνίδι τῆς κολοκυθιάς*»· γιὰ νὰ δουλεύει πέντε καὶ ὄχι τέσσερις καὶ γιὰ νὰ ὄχι καὶ τρεῖς ἢ ἀκόμη καλύτερα καμιὰ ἡμέρα· νὰ εἰσπράττει τὸ μισθὸ δι' ἐπιταγῆς στὸ σπίτι ἢ στὸ χωρὸ τῶν διακοπῶν. Ἀφήνει μάλιστα τὴ φροντίδα στοὺς φιλοσόφους τῆς ἐργασίας νὰ φιλοσοφοῦν περὶ ἀργίας, ἀνεργίας, ἀπεργίας, ἀεργίας καὶ νὰ γράφουν γιὰ τὰ «*μὴ- ἔργα*» καὶ τὶς «*ἡμέρες*» τῶν συγχρόνων μας.

Νέες ἰσορροπίες

Ὅπωςδήποτε ἡ ἐπιμέτρηση τῶν δυνάμεων γιὰ τὴν ὁποία κάναμε λόγο πὺ πάνω δὲν πρέπει νὰ γίνεῖ ἐπειδὴ ἐπιδιώκουμε μὲ κάθε τρόπο τὴν ἀνάπαυση ὑποχωρώντας σὲ «*λογισμοὺς ἀναπαύσεως*». Τὸ ἓνα δὲν εἶναι ἄλλοθι γιὰ τὸ ἄλλο.

Ἡ ἐπιμέτρηση δείχνει σύννεση, καλὸ ὑπολογισμό, αἴσθησι εὐθύνης, φροντίδα νὰ περατώσουμε αὐτὸ πού ἀρχίζουμε, μετριοπάθεια καὶ ὄχι ὑπερβολή, συναίσθησι δυνάμεων καὶ ὄχι ἀστήρικτη αἰσιοδοξία.

Οἱ «*λογισμοὶ ἀναπαύσεως*» φανερόνουν φυγοπνία, ἀμέλεια, ὀκηρία, φόβο γιὰ δουλειὰ καὶ τελικὰ χαλώνση εἰς πάντα, ἐγκατάλειψή καὶ

τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Ἡ «*ἐργασία τῶν ἐντολῶν*», ὡς γνωστὸν, συνδέεται πάντοτε μὲ τὸ «*ἐργόχειρο*» καὶ τὸ ἐργόχειρο μὲ τὴν ἐργασία τῶν ἐντολῶν.

Τὸ πᾶν εἶναι νὰ βρεθεῖ ἡ ἰσορροπία καὶ νὰ τηρηθοῦν οἱ ἀνάλογες ἀποστάσεις μεταξὺ ἐπιμετροῦ τῆς τῶν δυνάμεων καὶ ἀναπαύσεως, ζήλου, προθυμίας καὶ ραθυμίας. Ἄς ἀναλογισθοῦμε αὐτὸ, πού ὁ μακαριστὸς Γέροντας Παῖσιος πού κοιμήθηκε πρόσφατα καὶ τώρα ἀναπαύεται ἐν Χώρα Ζώντων, συνήθιζε νὰ λέγει: «*Μὴν καταπιέξετε ἐγωιστικὰ τὸν ἑαυτὸ σας, πάνω ἀπὸ τὶς δυνάμεις σας, καὶ δημιουργεῖτε ἀγχος*. Ὁ Χριστὸς εἶναι στοργικὸς Πατέρας καὶ ὄχι τύραννος. Τὸ φιλότιμο ἀγῶνα μας χαίρεται ὁ Χριστὸς»².

Ἴδου στάδιον δόξης λαμπρὸν γιὰ νέες ἰσορροπίες καὶ σταθμίσεις.

1. Ἀββᾶ Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου, *Οἱ ἀσκητικοὶ λόγοι*. Ἀθήναι, ἐκδ. «Ἀστὴρ» 1961, Λόγος ΙΘ', Περί πίστεως καὶ ταπεινοφροσύνης, ἰδιαίτερα τὶς σ. 64, 66.

2. *Ἀγορεύεται Πατέρες καὶ Ἀγορεύεται*, Σουρωτὴ Θεσσαλονίκης, ἐκδ. Ἰ. Ἡουχαστηρίου Μοναζουσῶν «Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ὁ Θεολόγος», 1993, σ. 163.

ΗΜΕΡΟΔΕΙΚΤΗΣ ΤΟΙΧΟΥ

1996

Ἡ γνωστὴ ἐτήσια ἐκδοσις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, μὲ τὸ ἀγιολόγιο, τὰ καθημερινὰ ἀγιογραφικὰ ἀναγνώσματα, τὰ κείμενα πνευματικῆς οἰκοδομῆς καὶ τὰ διαφημιστικὰ τῶν ἐκδόσεων τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας. Τὸ πλαίσιο στολιζει ὡραιότατη εἰκόνα τῆς Παναγίας τοῦ Πάθους.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Τοῦ κ. **ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ**, Καθηγητοῦ Παν/μίου Θεσσαλονίκης

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ 14ο τεῦχος)

Εἶπαμε ὅτι στὴν ἀκολουθία τοῦ ὄρθρου μετὰ τὴ στιχολογία τῶν καθισμάτων τοῦ Ψαλτηρίου καὶ τὸ τροπάριο-κάθισμα («ἀναπαύσιμον»), ποῦ ἐψάλλετο μετὰ τὴν τελευταία στιχολογία, «ἐτίθετο ἀνάγνωσις», ποῦ ἀνεφέρετο στὸ εὐαγγέλιο τῆς ἡμέρας ἢ στὴν ἑορτή. Αὐτὸ ἐγίνετο εἴτε θὰ ἐπακολουθοῦσε εὐαγγέλιο ὄρθρου (ἀναβαθμοὶ - προκειμένα - εὐαγγέλιο) εἴτε ὄχι. Ἔτσι κατὰ τὸ Σάββατο τοῦ Λαζάρου κατὰ τὸ Τυπικὸ τοῦ Ἁγίου Σάβα καὶ κατὰ τὸ Τριώδιο, ποῦ τὸ ἀκολουθεῖ, ἐγίνετο ἀνάγνωση δύο Λόγων τοῦ Χρυσοστόμου εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην: «Ἀνάγνωσιν δὲ ποιούμεν ἐκ τῆς ἐρμηνείας τῆς κατὰ Ἰωάννην τὰ περὶ τῆς ἑορτῆς Λόγου ξγ' καὶ ξδ'» (Τυπικὸ Ἁγίου Σάβα) ἢ «Εἶτα γίνεται ἀνάγνωσις τῶν εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην περὶ τῆς ἑορτῆς Λόγων ξγ' καὶ ξδ'» (Τριώδιο). Πρόκειται περὶ τῶν Λόγων τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην ια' 30-40 «Μέγα ἀγαθὸν ἢ φιλοσοφία...» (ξγ') καὶ ια' 41-48 «Ὁ πολλὰκις εἶπον τοῦτο καὶ νῦν ἐρώ...» (ξδ'), ποῦ ἐρμηνεύουν τὸ κύριο μέρος τοῦ εὐαγγελικοῦ ἀναγνώσματος τῆς θείας λειτουργίας. Ἐγινε λοιπὸν σαφὲς τί ἐννοεῖ ἢ κάπως ἀσαφῆς τυπικὴ διάταξη: Εὐαγγέλιο ὄρθρου δὲν ἀναγινώσκεται κατὰ τὸ Σάββατο τοῦ Λαζάρου. Ἡ ἀνάγνωση τῶν Λόγων ξγ' καὶ ξδ' τῆς ἐρμηνείας εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην τοῦ Χρυσοστόμου, ἀφορᾷ στὸ εὐαγγέλιο τῆς λειτουργίας καὶ γίνεται στὸ σημεῖο αὐτὸ τῆς ἀκολουθίας κατὰ τὴν τάξη τοῦ μοναστηριακοῦ τυπικοῦ. Στὶς ἐνορίες δὲν γίνονται οἱ ἀναγνώσεις αὐτές, γι' αὐτὸ καὶ τὰ νεώτερα ἐνοριακὰ Τυπικὰ (Κωνσταντίνου καὶ Βιολάκη), καθὼς καὶ τὰ κατ' ἔτος ἐκδιδόμενα Ἡμερολόγια-Τυπικὰ ἢ Ἐπετηρίδες μετὰ τὸ τροπάριο-κάθισμα «Ἡ πηγὴ τῆς σοφίας...» προβλέπουν τὸ «Ἀνάστασιν Χριστοῦ θεασάμενοι...» καὶ τὸν ν' ψαλμὸ. Ἡ διάταξη ἔτσι ἀπλουστεύθηκε. Μένει ὁμως στὸ Τριώδιο ὁ παλαιὸς τύπος γιὰ νὰ προβληματίζει τοὺς φιλομαθεῖς καὶ ἐραστὲς τῆς λειτουργικῆς μας τάξεως καὶ παραδόσεως εὐλαβεῖς ἀνθρώπους. Γι' αὐτοὺς ἄς προστεθεῖ καὶ μιὰ λεπτομέρεια. Οἱ ἀναγνώσεις δὲν ἦταν σ' ὅλες τὶς μονὰς καὶ σ' ὅλες τὶς ἐποχὰς οἱ ἴδιες. Στὸ Τυπικὸ, ἐπὶ παραδείγματι, τῆς Εὐεργέτιδος καὶ στὸ Τυπικὸ τοῦ Σωτῆρος Μεσσήνης κατὰ τὸ Σάββατο τοῦ Λαζάρου ἔχομε ἀνάγνωση τοῦ Λόγου τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου Κρήτης εἰς τὸν Λάζαρον, ποῦ ἀρχίζει «Λάζαρος τὸν παρόντα συγκεκρότηκε...», στὸ νεώτερο Τυπικὸ τῆς Μονῆς Διονυσίου «εἰς τὸν Δαμασκηνὸν τὸν πεζογράφον» καὶ στὸ Τυπικὸ τοῦ ἱερομονάχου Μεθοδίου «εἰς τὴν Σάλπιγγα».

Τὸ εὐαγγέλιο τοῦ ὄρθρου τοῦ Μεγάλου Σαββάτου εἶναι ἡ γνωστὴ περικοπὴ τοῦ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγελίου (κζ' 62-66), ποῦ ἀναφέρεται στὰ γεγονότα ποῦ συνέβησαν «τῇ ἐπαύριον, ἣτις ἐστὶ μετὰ τὴν Παρασκευὴν», δηλαδὴ κατὰ τὸ (Μέγα) Σάββατον, τὴν παράσταση τῶν ἀρχιερέων στὸν Πιλάτο καὶ τὴ σφράγιση τοῦ λίθου τοῦ τάφου τοῦ Κυρίου. Τὸ εὐαγγέλιο καὶ στὸ μοναχικὸ ἀκόμη τυπικὸ διαβάζεται στὸ τέλος τῆς ἀκολουθίας τοῦ ὄρθρου, εἴτε γιὰ νὰ ἐπακολουθήσει τὴν «ταφή» τοῦ Κυρίου στὴν ἀγία τράπεζα μετὰ τὴν «ἐκφορὰ» του στὸ τέλος τῆς δοξολογίας, εἴτε ἀπὸ ἰσχυρὴ ἐπίδραση τοῦ ἀσματικοῦ-ἐνοριακοῦ τυπικοῦ, κατὰ τὸ ὅποιο τὸ εὐαγγέλιο τοῦ ὄρθρου διαβαζόταν στὸ τέλος τῆς ἀκολουθίας μετὰ τὴ δοξολογία, ὅπως ἀκριβῶς γίνεται κατὰ τὸ Μέγα Σάββατο.

Στὴ γνωστὴ θέση τῶν ἀναγνώσεων, δηλαδὴ πρὶν ἀπὸ τὸν ν' ψαλμὸ, «τίθεται ἀνάγνωσις». Τὸ Τυπικὸ τοῦ Ἁγίου Σάβα καὶ τὸ Τριώδιο συμφωνοῦν κατὰ λέξη. Ἡ διάταξη ὁμως εἶναι διατυπωμένη τόσο συνοπτικά, ποῦ ἐκ πρώτης ὄψεως ἀφήνει τὴν ἐντύπωση ὅτι πρόκειται γιὰ ἀνάγνωση τῆς εὐαγγελικῆς περικοπῆς τῆς ἡμέρας: «Εἶτα (ἢ μετὰ ταῦτα», δηλαδὴ μετὰ τὰ καθίσματα «Σινδόνι καθαρᾷ...» καὶ «Ἐξέστησαν χοροὶ...») γίνεται ἀνάγνωσις εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγέλιον «τῇ ἐπαύριον, ἣτις ἐστὶ μετὰ τὴν Παρασκευὴν» καὶ εὐθὺς τὸν ν'». Εἶναι ἐκτὸς ἀμφιβολίας ὅτι δὲν ἐννοεῖ τὴν εὐαγγελικὴ περικοπὴ Ματθ. κζ' 62-66, ἀλλὰ τὸν ἐρμηνευτικὸ λόγον τοῦ Χρυσοστόμου Εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον πθ', ποῦ ἀρχίζει «τῇ ἐπαύριον... Πανταχοῦ ἢ πλάνη ἑαυτῆ περιπίπτει...». Ἄν μᾶς ἔμεινε κάποια ἀμφιβολία, τὴν διαλύει ἢ σαφιστᾶν διάταξη μιᾶς παραλλαγῆς τῆς ἀρχικῆς διατάξεως στὸν κώδικα Βατοπεδίου 320 (931) τοῦ ἔτους 1346: «Καὶ ἀνάγνωσις εἰς ἐρμηνείαν τοῦ κατὰ Ματθαῖον λόγου τοῦ Εὐαγγελίου τῆς ἡμέρας».

Καὶ μιὰ λεπτομέρεια γιὰ τοὺς ἐραστὲς τῶν παραλλαγῶν τῶν Τυπικῶν: Δύο Τυπικὰ τοῦ ΙΒ' αἰῶνος, τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως τῶν Ἱεροσολύμων (κώδ. τ. Σταυροῦ 43) καὶ τῆς Μονῆς τῆς Εὐεργέτιδος (κώδ. Ἀθηνῶν 788), προβλέπουν στὸ σημεῖο αὐτὸ τῆς ἀκολουθίας τοῦ Μεγάλου Σαββάτου τὴν ἀνάγνωση τοῦ λόγου τοῦ ἁγίου Ἐπιφανίου Κύπρου «Τί τοῦτο σημερον σιγή...». Περισσότερο ἰδιόρρυθμο παρουσιάζεται τὸ Τυπικὸ τῆς Μονῆς τοῦ Σωτῆρος Μεσσήνης τοῦ ἔτους 1131, ποῦ ὀρίζει ἀνάγνωση τοῦ ἰδιοῦ λόγου ἀπὸ τὸ «Πανηγυρικόν», ἀλλὰ «καὶ λόγον τοῦ ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης καὶ τοῦ κυρίου Λέοντος τοῦ δεσπό-

Οι κυβερνήσεις τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως μπροστὰ στὸ πρόβλημα τῶν αἰρέσεων καὶ τῆς παραθρησκείας*

Τοῦ π. ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΥ, Δρ. Θεολ. - Δρ. Φιλολ.

Γιὰ νὰ εἶναι ἓνα σωματεῖο κοινῆς ὠφελείας πρέπει νὰ ἀποβλέπει σὲ σκοποὺς ἄμεσα καὶ ἀποκλειστικὰ κοινῆς ὠφελείας, φιλανθρωπικοὺς ἢ ἐκκλησιαστικοὺς. Πρέπει νὰ ἀποβλέπει στὴ βοήθεια τοῦ κοινού, ὥστε νὰ συντελεῖ στὴν ἄνοδό του στὸν ὑλικό, πνευματικό ἢ ἠθικό τομέα, κατὰ τρόπο πὺ νὰ ἀνταποκρίνεται στὸ Σύνταγμα καὶ στὶς συνταγματικὰ κατοχυρωμένες ἀξίες. Δὲν ἀρκεῖ νὰ τὸ ἀναφέρει τὸ καταστατικό.

Ἡ σαηεντόλοτζυ, λόγου χάρη, μὲ ἀπόφαση τοῦ φορολογικοῦ δικαστηρίου τοῦ Ἀμβούργου, δὲν ἀναγνωρίζεται πλέον ὡς σωματεῖο κοινωφελές, ἐπειδὴ δὲν ἐναρμονίζεται μὲ τὴν τάξη τῶν ἀξιών τοῦ Συντάγματος. Ἐπίσης δὲν ἀναγνωρίστηκαν σωματεῖα πὺ εἶχαν ὡς ἀντικείμενο τὴν γιόγκα ἢ τὸν διαλογισμό ἐνὸς γκουρού, ἐπειδὴ θεωρήθηκε πὺ οἱ ὄροι αὐτοὶ δὲν προσδιορίζονται μὲ ἀκρίβεια.

Εἶναι ἀνάγκη νὰ διαπιστωθεῖ κατὰ πόσον ὑπάρχουν ἀξιοποινες πράξεις. Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο εἶναι βασικὲς πληροφορίες πρῶην θυμάτων, συγγενῶν, μελῶν Συλλόγων Πρωτοβουλίας Γονέων ἢ καὶ ἐντεταλμένων γιὰ θέματα αἰρέσεων. Ἰδιαίτερα σημαντικό εἶναι νὰ ἐρευνηθεῖ κατὰ πόσο ὑπάρχει ἐξαναγκασμός γιὰ ἐργασία ἢ γιὰ ἄλλες παραχωρήσεις. Ἐξαναγκασμός ὑφίσταται καὶ στὶς περιπτώσεις πὺ μιὰ ομάδα, μὲ κατάλληλες μεθοδεύσεις καὶ τεχνικὲς, πετυχαίνει νὰ ἀκρωώσει τὴν ἰκανότητα γιὰ προσωπικὴ κρίση, καί, ἐπομένως, δὲν ὑπάρχει ἡ δυνατότητα ἐλεύθερης ἀπόφασης.

Ἡ διδαχὴ μιᾶς ομάδας μπορεῖ νὰ ἀποτελέσει ἀπειλὴ ἐναντίον τῆς ζωῆς τῶν ὁπαδῶν, στὴν περίπτωση πὺ ἀξιολογεῖ θετικὰ τὴν αὐτοκτονία ἢ συμμετέχει κατὰ ἓναν τρόπο στὴ λήψη μιᾶς τέτοιας ἀπόφασης. Πρέπει νὰ ἐξεταστεῖ ἀκόμη ἡ περίπτωση ἄρνησης παροχῆς βοήθειας σὲ μιὰ τέτοια περίπτωση. Ἄν ἡ ἀπό-

φαση πάρθηκε μέσα στὸ ὄλο πνευματικὸ κλίμα μιᾶς ομάδας, πρέπει νὰ ληφθοῦν μέτρα ἐναντίον τῆς.

Ἀκόμη πρέπει νὰ ἐξεταστεῖ καὶ ἡ περίπτωση σωματικῶν βλαβῶν, μέσω ψυχο-τεχνικῶν τῶν διαφόρων ομάδων ἢ καὶ ἡ περίπτωση ψυχικῶν διαταραχῶν, πὺ προκαλοῦνται ἀπὸ τὴν μεσολάβηση ἀτόμων μὴ εἰδικῶν σὲ θέματα ὑγείας.

Ἀκόμη ὑπάρχει ἀπάτη σὲ πολλὲς περιπτώσεις. Εἶτε κατὰ τὴν συλλογὴ δωρεῶν ἢ μὲ τὴν παροχὴ «ὑπηρεσιῶν» πὺ συνδέονται μὲ ὑποσχέσεις πὺ δὲν ἀνταποκρίνονται στὴν πραγματικότητα ἢ ὅταν μιὰ ομάδα ἀποκρύπτει τὶς διασυνδέσεις τῆς μὲ μιὰ θρησκευτικὴ κοινότητα καὶ ἐμφανίζεται ὡς θρησκευτικὰ οὐδέτερη!

Πολλὲς ομάδες μποροῦν νὰ κατηγορηθοῦν γιὰ ἐκμετάλλευση. Εἶτε μὲ τὴν προσφορά «σεμιναρίων» σὲ ὑπέρογκες τιμὲς σὲ πρόσωπα μειωμένης κριτικῆς ἰκανότητας, εἶτε καὶ ὕστερα ἀπὸ ἐξουδετέρωση τῆς ἰκανότητος αὐτῆς μὲ διάφορες τεχνικὲς καὶ μεθοδεύσεις ἐπέμβασης στὴν προσωπικότητα τοῦ ἀνθρώπου.

Μερικὲς ομάδες χρησιμοποιοῦν μεθόδους μυστικῶν ὑπηρεσιῶν καὶ μποροῦν δίκαια νὰ κατηγορηθοῦν γιὰ ψευδεῖς ἐνοχοποιήσεις καὶ συκοφαντικὲς ἐνέργειες, κυρίως ἐναντίον πρῶην ἀδελφῶν καὶ ἀτόμων πὺ παίρνουν δημόσια μιὰ κριτικὴ στάση ἀέναντι σ' αὐτὲς τὶς ομάδες. Σκοπὸς εἶναι «νὰ κλείσουν τὸ στόμα» τῶν ἐπικίνδυνων αὐτῶν «ἐχθρῶν». Θὰ μπορούσαν νὰ κατηγορηθοῦν γιὰ ἀπασχόληση δικαστικῶν ἀρχῶν καὶ δικαστηρίων ἢ καὶ γιὰ παράνομες μεθοδεύσεις μέσω τηλεφώνου («καμπάνιες τηλεφώνου»)

Ὡς ἀστικὲς παραβάσεις ἀναφέρονται στὴν «Ἐκθεση» τῆς Βάδης - Βυρτεμβέργης ἡ παραχώρηση περιουσιῶν κάτω ἀπὸ ψυχολογικὴ πίεση. Ἐδῶ τίθεται τὸ θέμα, πὺ οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ θὰ ξαναπάρουν τὶς περιουσίες τους στὴν περίπτωση πὺ θὰ ἐγκαταλείψουν τὴν ὄργάνωση. Ζητήματα δημιουργοῦνται ἐπίσης καὶ σὲ περιπτώσεις διαζυγίου, ἂν κάποιος ἔχει ἐνταχθεῖ σὲ μιὰ ἀπὸ αὐτὲς τὶς ομάδες, ἢ ἂν ἀργότερα ἐνταχθεῖ. Ἡ ἀπόφαση γιὰ τὴν ἐπιμέλεια τῶν παιδιῶν πρέπει νὰ ἐκδοθεῖ ὕστερα ἀπὸ ἐκτίμηση τῶν κινδύνων γιὰ τὰ παιδιά, πὺ προέρχονται ἀπὸ τὴ σύνδεση τοῦ γονέως πὺ ἔχει τὴν ἐπιμέλεια μὲ μιὰ τέτοια ομάδα. Θὰ πρέπει νὰ ὑπάρξει, σὲ μιὰ τέτοια περίπτωση, ἡ δυνατότητα ἀναθεώρησης τῆς ἀποφάσεως.

Ἀκόμη δημιουργοῦνται καὶ κληρονομικὰ προβλήματα. Λόγου χάρη στὴν περίπτωση πὺ κάποιος κληρονόμος προσχωρήσει σὲ μιὰ τέτοια ὄργάνωση.

Βλέπουμε δηλαδή πὺς ἡ ὑφιστάμενη νομοθεσία εἶναι ἰκανὴ νὰ κλείσει πολλὲς πόρτες γιὰ τὶς διάφορες αἰρέσεις τῆς νεότητος.

(Συνεχίζεται)

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 299 τοῦ ὑπ' ἀρ. 13 τεύχους.

του», προφανῶς κατ' ἐπιλογή, σὲ ἄλλη ὁμως θέση μετὰ τὴν γ' ὡδὴ τοῦ κανόνος (ἄμωμο καὶ ἐγκώμια δὲν προβλέπει). Τέλος, γιὰ νὰ μὴ λησμονήσουμε τὰ δύο νεώτερα Τυπικὰ πὺ χρησιμοποιήσαμε στὸ Σάββατο τοῦ Λαζάρου, κατὰ τὸ Τυπικὸ τοῦ Μεθοδίου ἢ ἀνάγκωση γίνεται «εἰς τὸν ἀπλοῦν Δαμασκηνὸν» καὶ κατὰ τὸ Τυπικὸ τῆς Μονῆς Διονυσίου «εἰς τὴν θεόσωμον ταφήν τοῦ Κυρίου, εὐρισκομένη(ν) εἰς τὸν Δαμασκηνὸν τὸν πεξογράφον». Καὶ στὶς δύο περιπτώσεις ἐννοεῖται ὁ Ζ' Λόγος τοῦ ὑποδιακόνου Δαμασκηνοῦ τοῦ Στουδίτου, πὺ ἀρχίζει «Τὰ κακὰ καὶ οἱ πειρασμοὶ ὁποῦ συμβαίνουσιν...». Τὰ Τυπικὰ παραλάσσουν. Στὴν ποικιλία ὁμως βρίσκεται ἡ ἐνότητα.

Οί μικτοὶ γάμοι στὴν ἑλληνορθόδοξη ὁμογένεια τῆς Μεγ. Βρετανίας

Τοῦ οἰκονόμου π. Ἀναστασίου Δ. Σαλαπάτα

Ὅσον ἀφορᾷ τώρα στὴν δεύτερη ἰδέα, τῆς ἀποφυγῆς τῶν μικτῶν γάμων, φαίνεται πὼς αὐτὸ εἶναι ἀρκετὰ δύσκολο, ἀλλὰ σίγουρα ὄχι ἀκατόρθωτο. Ἀκοῦμε βέβαια πολλὲς φορὲς τὰ νέα παιδιά τῶν Ἑλλήνων Ὀμογενῶν στὴν Μεγ. Βρετανία νὰ τονίζουν στοὺς γονεῖς τους πὼς ἂν ἤθελαν νὰ μὴν τοὺς ἐπιτρέψουν νὰ προβοῦν σὲ μικτοὺς γάμους θὰ ἔπρεπε νὰ τὰ εἶχαν πάρει πίσω στὴν πατρίδα, ὅταν αὐτὰ ἦταν ἀκόμη μικρά. Θὰ λέγαμε πὼς αὐτὸ εἶναι μιὰ δικαιολογημένη ἀποψη τῆς νέας γενεᾶς Ἑλλήνων ποὺ κατοικοῦν στὸ Ἡνωμένο Βασίλειο ἀπὸ τῆς γεννήσεώς τους, κι ἔχουν γνωρίσει αὐτὴ τὴν χώρα σὰν δική τους χώρα, ἀφοῦ σ' αὐτὴν πρωτο-εἶδαν τὸν ἥλιο, σ' αὐτὴν ἔζησαν ὅλη τους τὴν ζωὴ, σπούδασαν, ἐργάστηκαν καὶ τακτοποιήθηκαν κοινωνικά.

Ὅμως εἶναι ἐπίσης ἀληθές, πὼς ἐνῶ οἱ Ἕλληνες ζοῦν σ' αὐτὴν τὴν φιλόξενη γι' αὐτοὺς χώρα, γιὰ λόγους ἴσως κοινωνικῆς, ἢ ἄλλης ἀναγκαιότητας, ἢ χώρα αὐτὴ δὲν ἔγινε ποτὲ δική τους χώρα. Ζοῦν σ' αὐτὴν ἀλλὰ οὐσιαστικὰ ἀνήκουν κάπου ἄλλου. Γιὰ τοῦτο ἐπιθυμοῦν διακαῶς νὰ δοῦν τὰ παιδιά τους νὰ συνεχίζουν τὸν δικό τους τρόπο ζωῆς, χωρὶς συμβιβασμοὺς κι ἐνδοτικὸ πνεῦμα.

Πιὸ συγκεκριμένα, ὅμως, σὲ πρακτικὸ ἐπίπεδο, πιστεύουμε πὼς ὑπάρχουν κάποιοι σίγουροι τρόποι γιὰ νὰ ἀποφευχθοῦν οἱ μικτοὶ γάμοι. Ὁ κυριώτερος εἶναι ἡ θρησκευτικὴ κι ἐθνικὴ ἰσχυροποίηση τῆς Ἑλληνικῆς Ὀμογένειας, σὲ ἐπίπεδο οἰκογένειας, ἀλλὰ καὶ σὲ ἐπίπεδο ὀργανωμένων ομάδων, ὅπως Κοινότητες, Σωματεῖα, Σύλλογοι, Ἀδελφότητες, κ.ἄ.

Αὐτὸ μπορεῖ νὰ ἐπιτευχθεῖ μὲ διάφορους τρόπους. Γιὰ παράδειγμα, ἂν ἔχουμε πολὺ καλὰ ὀργανωμένες Κοινότητες, οἱ ὁποῖες νὰ παρέχουν πολλὲς δυνατότητες συνάντησης, ἐπαφῆς καὶ βαθύτερης γνωριμίας τῶν μελῶν μεταξύ τους, ἔχουμε αὐξημένες πιθανότητες δημιουργίας κοινωνικῶν καὶ οἰκογενειακῶν σχέσεων μεταξύ τῶν νέων τῆς Ὀμογένειας.

Ἐνας ἄλλος τρόπος εἶναι ἡ ἐνεργὸς συμμετοχὴ τῶν Ὀμογενῶν στὰ Παροικιακά, ἀλλὰ καὶ ἡμερησία, Ἑλληνικὰ Σχολεῖα. Ἐπίσης δέ, στίς Κατηχητικὲς Ὀ-

μάδες, οἱ ὁποῖες λειτουργοῦν στίς καλὰ ὀργανωμένες Κοινότητες κάθε Κυριακῆ. Ἀκόμη, ὁ θεσμὸς τῶν Συλλόγων Νεολαίας πρέπει νὰ προσεχθεῖ ιδιαίτερα, καὶ νὰ καλλιεργηθεῖ κατάλληλα, γιὰ νὰ ἀποδώσει σὲ καιρὸ εὐθετο ἀγλαοὺς καρπούς.

Οἱ ἑλληνικὲς κοινωνικὲς ἐκδηλώσεις τῶν Κοινοτήτων καὶ τῶν διαφόρων Ὀργανώσεων μποροῦν νὰ συντελέσουν κατὰ πολὺ στὴν γνωριμία καὶ τὴν ἐμπέδωση τῶν σχέσεων μεταξύ τῶν Ὀμογενῶν, ιδιαίτερα δὲ τῶν νέων. Ἀρκεῖ βέβαια οἱ μεγαλύτεροι (κυρίως οἱ γονεῖς τῶν ἀναφερομένων νέων), νὰ δείξουν ἀνοιχτὸ πνεῦμα καὶ διάθεση ἀποδοχῆς αὐτῶν τῶν τρόπων γνωριμίας, καὶ νὰ μὴν ναυαγήσουν τίς ἐκκολαπτόμενες σχέσεις, μὲ πρόσχημα τὴν δῆθεν αὐστηρότητα τῶν ἡθῶν τους, πράγμα ποὺ θὰ φέρει τελικὰ ἀντίθετα ἀπὸ τὰ ποθητὰ ἀποτελέσματα.

Ἐκεῖνο ποὺ ἔχει, ἐπίσης, ἀποδειχθεῖ ὅτι βοηθᾷ πολὺ, καὶ προσφέρει καταπληκτικὰ ἀποτελέσματα, σ' αὐτὴ τὴν ἐναγώνια πάλη τῶν Ὀμογενῶν νὰ κρατήσουν τίς οἰκογένειές τους ἀμειγῶς ἑλληνορθόδοξες, εἶναι ἡ συχνὴ καὶ οὐσιαστικὴ ἐπαφή μὲ τὴν πατρίδα. Οἱ καλοκαιρινὲς διακοπὲς στὴν πατρίδα, τὰ βιώματα ποὺ προσφέρει μιὰ ἐπίσκεψή μας κατὰ τὰ Χριστούγεννα, ἢ ἀκόμη περισσότερο καὶ καλύτερα τὴν Μεγάλῃ Ἑβδομάδα καὶ τὸ Πάσχα, εἶναι ἀνεπανάληπτες ἐμπειρίες, ποὺ ἐμπλουτίζουν καὶ οἰκοδομοῦν ἀληθινὰ ἑλληνορθόδοξες προσωπικότητες.

Οἱ συχνὲς ἐπισκέψεις στὴν πατρίδα, ἢ ὁποῖα, οὕτως ἢ ἄλλως, δὲν εἶναι καὶ πολὺ μακρὰ ἀπὸ τὴν Μεγ. Βρετανία, κατὰ κοινὴ ὁμολογία ὄλων ἐκείνων ποὺ ἐφάρμοσαν τὴν τακτικὴ αὐτὴ, ἀπέδωσε ἄριστα ἀποτελέσματα. Ἀνάλογα ἀποτελέσματα ἀπέδωσε σὲ ἄρρενες νέους Ὀμογενεῖς ἡ θητεία τους στὸν Ἑλληνικὸ Στρατό, ποὺ ἔγινε μὲ δική τους ἀπολύτως ἐπιλογή, ἀφοῦ σὰν Ἕλληνες τοῦ ἐξωτερικοῦ μποροῦν νὰ ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τὴν ὑποχρέωση αὐτὴ.

Θεωροῦμε, τέλος, πὼς ἐκ τῶν πραγμάτων φαίνεται ἀναγκαῖα ἡ σύσταση μιᾶς Συμβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς Γάμων, ἢ ὁποῖα θὰ ἔχει βέβαια κύριο φορέα τῆς τὴν Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴ Θυατείρων καὶ Μεγ. Βρετανίας, στὴν πνευματικὴ δικαιοδοσία τῆς ὁποίας ἀνήκει σύνολος ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Μεγ. Βρετανίας.

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 303 τοῦ ὑπ' ἀρ. 13 τεύχους.

Ἡ προτεινόμενη αὐτὴ Ἐπιτροπὴ θὰ κατευθύνει τὸ ἔργο τῆς πρωταρχικὰ πρὸς τοὺς Ἐφημερίους τῶν Κοινοτήτων μας, τοὺς ὁποίους θὰ πρέπει νὰ ἐφοδιάσει μὲ πολλὰ καὶ εὐχρηστα πνευματικὰ ἐφόδια, γιὰ νὰ ἀντιμετωπίζουν —σὲ ποιμαντικὸ ἐπίπεδο— τὶς ὑποθέσεις τῶν μικτῶν γάμων, μὲ σαφήνεια καὶ ἀποτελεσματικότητα.

Κατόπιν δέ, καὶ ἀφοῦ χρησιμοποιήσει ὅλα τὰ σύγχρονα μέσα ἐπικοινωνίας (ἐλληνικὲς ἐφημερίδες, ἄλλα ἔντυπα καὶ φυλλάδια, ἐλληνικὴ τηλεόραση καὶ ραδιόφωνο, εἰδικὲς συγκεντρώσεις Ὁμογενῶν, συνέδρια, ὁμιλίες κ.λπ.), εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀσκήσει τὸ ἔργο τῆς, τὴν Συμβουλευτικὴν, πρὸς ὅλο τὸν ἐλληνορθόδοξο πληθυσμὸ τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου.

Ἡ Συμβουλευτικὴ Ἐπιτροπὴ Γάμων θὰ ἔχει σὰν κύριον σκοπὸ τῆς τὴν ἀντικειμενικὴ ἐνημέρωση τῆς Ὁμογένειας γύρω ἀπὸ τὸ φλέγον αὐτὸ θέμα. Ἐμπόδια καὶ ἀδικαιολόγητη ἄρνηση, ἢ ἀυστηρότητα, δὲν μπορεῖ νὰ ἔχουν θέση σὲς μεθόδους τῆς Ἐπιτροπῆς. Ἐκεῖνο πού θὰ πρέπει πάνω ἀπ' ὅλα νὰ φροντίσει ἡ Ἐπιτροπὴ αὐτὴ θὰ εἶναι ἡ καλύτερη δυνατὴ ποιμαντικὴ ἀντιμετώπιση τοῦ θέματος, μὲ γνώμονα τὸ καλὸ καὶ τὴν εὐτυχία τῶν ἐνδιαφερομένων πάντοτε μερῶν.

Ἐπίλογος

Τὶς ἡμέρες πού ὀλοκληρώνονταν ἡ παρούσα ἔρευνά μας, ἐπισκέφθηκε τὸν γράφοντα μιὰ ἐλληνορθόδοξη κοπέλα μὲ τὸν Ἄγγλο, καὶ Ρ/Καθολικὸ κατὰ τὸ δόγμα, ἀρραβωνιαστικὸ τῆς. Τὸ ἀντικείμενο τῆς συνάντησης ἦταν ὁ ἐπικείμενος γάμος τους.

Ὅταν δύο νέα παιδιά ἀποφασίζουν νὰ ἐνώσουν τὶς ζωὲς τους μὲ τὰ δεσμὰ τοῦ γάμου, καὶ ἀφοῦ μάλιστα ἔχει προηγηθεῖ μιὰ κάποια γνωριμία καὶ ἔχει ἀναπτυχθεῖ ἔντονο τὸ συναίσθημα τῆς ἀγάπης μεταξύ τους, ὅλη ἡ πλάση ἀγάλλεται καὶ οἱ οἰκογένειες τῶν παιδιῶν αἰσθάνονται ἰδιαίτερα εὐλογημένες καὶ χαρούμενες.

Στὴν συγκεκριμένη ὅμως περίπτωσι, χαρακτηριστικώτατη περίπτωσι μικτοῦ γάμου, τὰ νέα αὐτὰ παιδιά —πού προαναφέραμε— προσέγγισαν τὸν Ἱερέα μὲ αἰσθήματα φόβου, ἀμφιβολίας καὶ ἀνεπάρκειας. Ἐκεῖνο πού τοὺς προβλημάτιζε περισσότερο ἦταν πὼς προέρχονταν ἀπὸ οἰκογένειες μὲ αὐστηρότατες ἐθνικο-θρησκευτικὲς ἀρχές. Τόσο αὐστηρὲς μάλιστα πού καὶ τὰ ἴδια τὰ παιδιά εἶχαν ἐπηρεασθεῖ πολὺ καί, ἐνῶ ἔλεγαν πὼς ἀγαπιούνταν μεταξύ τους, δὲν μπορούσαν νὰ βροῦν διέξοδο στὰ συγκεκριμένα προβλήματα καὶ τὶς ἀπορίες τους.

Ἐκεῖνο πού φάνηκε καθαρὰ ἦταν ἡ ἀδυναμία ἀ-

ποδοχῆς συμβιβασμῶν καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη. Ἡ μιὰ ἤθελε ὁ γάμος νὰ τελεσθεῖ σὲ Ὁρθόδοξο Ἱερεὸ Ναό, ἀπὸ Ὁρθόδοξο Ἱερέα, ὁ ἄλλος ἤθελε νὰ νυμφευθεῖ ὅποσδήποτε στὴν Ρ/Καθολικὴ Ἐνορία του. Ὁ Ὁρθόδοξος κουμπάρος ἴσως νὰ ἦταν καὶ ἐκεῖνος ἓνα ἄλλο πρόβλημα, ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερο ἀπ' ὅλα ἦταν πὼς κανεὶς δὲν ὑποχωροῦσε ὅσον ἀφορᾷ τὸ δόγμα πού θ' ἀκολουθήσουν τὰ παιδιά τους στὸ μέλλον. Ὁ καθένας ἤθελε νὰ βαπτισθοῦν στὸ δικό του δόγμα.

Ἡ σχέση αὐτῆ τῶν, κατὰ τὰ ἄλλα, εὐγενέστατων καὶ πολὺ ἐργατικῶν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ καλὲς οἰκογένειες, παιδιῶν, ὅπως μπορεῖ εὐκόλα κανεὶς νὰ κατανοήσει εἶναι μιὰ σχέση πού σχεδὸν δὲν ἔχει διέξοδο. Χρειάζεται νὰ εἶναι κανεὶς πολὺ εὐαίσθητος, ἀλλὰ καὶ πολὺ εἰλικρινής, γιὰ νὰ τοὺς κατευθύνει σωστὰ καὶ νὰ τοὺς βοηθήσει νὰ πάρουν τὴν ὀρθότερη γιὰ τὴν δική τους περίστασι ἀπόφασι. Τὸ μόνο πού εἶναι σίγουρο, καὶ σαφές, εἶναι πὼς εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ἴδιοι πού θὰ ἀποφασίσουν τελικὰ γιὰ τὸ μέλλον τους, καὶ ὄχι βέβαια κανένας γονέας, οὔτε φυσικὰ ὁ Ἱερέας.

Ὁ ρόλος τοῦ Ἱερέα θὰ περιοριστεῖ στὸ νὰ τοὺς στηρίξει στὴν πορεία τους καὶ νὰ τοὺς συμβουλέψει ψυχραίμα καὶ μὲ ποιμαντικὴ εὐαισθησία καὶ ἀγάπη. Ἀπὸ κει καὶ πέρα εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ἴδιοι πού θὰ ζήσουν ὁ ἓνας μὲ τὸν ἄλλον, γιὰ μιὰ ὀλόκληρη ζωὴ, καὶ πρέπει νὰ ἐξασφαλίσουν, ἐκ τῶν προτέρων, πὼς ἡ κοινὴ ζωὴ τους θὰ εἶναι πηγὴ ἀγιασμοῦ καὶ εὐλογίας, καὶ ὄχι καθημερινὸ μαρτύριο καὶ κόλασι.

Τελικὰ φαίνεται πὼς οἱ μικτοὶ γάμοι, καὶ γενικότερα, ἀλλὰ καὶ εἰδικότερα στὴν Ἑλληνορθόδοξο Ὁμογένεια τῆς Μεγ. Βρετανίας, ἐνῶ ἔχουν κάποια θετικὰ στοιχεῖα, ὅπως τὸ ὅτι φέρνουν κοντύτερα ἄτομα ἀπὸ διαφορετικὲς ἐθνικὲς καὶ θρησκευτικὲς κουλτούρες, καὶ ἔτσι συμβάλλουν στὴν ἀπάλειψι τῆς ἀποξένωσης τῶν ἀνθρώπων μεταξύ τους, καὶ ἀκόμα βοηθοῦν στὴν ἐνδο-χριστιανικὴ ἀνοχή, ἢ ἀνεκτικότητα, ὅμως μποροῦν νὰ δημιουργήσουν σὲ πολλὲς περιπτώσεις καὶ μεγαλύτερη σύγχυσι ἀπ' ὅτι ἤδη ὑπάρχει στοὺς σύγχρονους, προοδευμένους μὲν, ἀλλὰ ταλαιπωρημένους καὶ ἀποτυχημένους πνευματικὰ, ἀνθρώπους.

Ὅπως καὶ νὰ ἔχει βέβαια, ἡ Ἁγία Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία μας ὅταν εὐλογεῖ ἓνα γάμο, ἔστω καὶ ἂν αὐτὸς εἶναι μικτός, τὸν εὐλογεῖ μὲ προοπτικὴ νὰ διαρκέσει γιὰ πάντα, καὶ ἡ ἔνωσι τῶν δύο προσώπων —πού ἀπαιτεῖται— νὰ εἶναι μόνιμη, γιὰτὶ σύμφωνα μὲ τὸν λόγο τοῦ Κυρίου μας «ὁ οὖν ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω»¹⁷. Ἀμήν.

(Τέλος)

17. Ματθ. 19,6 καὶ Μάρκ. 10,9.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΟΣ ΙΩΑΣΑΦΑΙΩΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ*

Του Παύλου Μοναχού Λαυριώτου

Ἡ διάσπαση τῆς ἀδελφότητος

Περὶ τὸ ἔτος 1925 τρία μέλη τῆς ἀδελφότητος ἀνεχώρησαν καὶ μετέβησαν στὶς Καρυές ὅπου ἐγκατεστάθησαν στὸ Κελλί «Ὑπαπαντῆ τοῦ Σωτήρος», πού ἀνήκει στὴν Ἱ. Μ. Γρηγορίου. Οἱ μοναχοὶ αὐτοὶ ἦσαν οἱ: Ἀθανάσιος, Ἰγνάτιος καὶ Βασίλειος. Πολλὲς προσπάθειες ἐγίναν γιὰ τὴν ἐπιστροφή των. Ἀργότερα ἓνας ἀπὸ αὐτοὺς, ὁ Μοναχὸς Ἀθανάσιος, ἐπέστρεψε στὰ Καυσοκαλύβια καὶ ἐγκαταστάθηκε στὴν Καλύβη «Ἅγιος Παχώμιος». Οἱ μοναχοὶ Ἰγνάτιος καὶ Βασίλειος παρέμειναν στὶς Καρυές, ὅπου συνέπηξαν νέαν ἀδελφότητα Ἰωασαφαίων. Τὴν ἀδελφότητα αὐτὴ ἐνίσχυσε ἰδιαίτερα ὁ Μοσχονησίω Φώτιος, εὐρισκόμενος τότε στὸ Ἅγιον Ὄρος καὶ ὁ ὁποῖος καταγόταν ἀπὸ τὴν ἴδια περιοχὴ, τὰ Ἀλάτσατα Μ. Ἀσίας. Μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου ἡ νέα ἀδελφότητα προώδευσε στὴν ἀγιογραφία ἀλλὰ καὶ γενικότερα.

Γιὰ τὴν ἀποχώρηση τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν ἀπὸ τὴν ἱστορικὴ ἀδελφότητα τῶν Ἰωασαφαίων τῆς Σκήτης τῶν Καυσοκαλυβίων, ὁ Εὐλόγιος Κουρῖλας, ὁ Λαυριώτης, ὁ μετέπειτα Μητροπολίτης Κορυτσᾶς, ἔγραψε: «...διὰ τὸ σφάλμα τοῦτο, ὅπερ διέπραξαν, νεαροὶ ἔτι ἀπτήνες (νεοσοοὶ) τῆς τέχνης, θλιβόμεθα, ἀλλ' εἰς μάτην...».

Ἡ φιλοξενία τῶν Ἰωασαφαίων

Ἡ φιλοξενία τῶν Ἰωασαφαίων ἦταν ἀναπόσπαστο μέρος ἀπὸ τὴ ζωὴ καὶ τὴ δραστηριότητά του. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπισκεπτῶν πολὺ μεγάλος. Μεταξὺ τῶν πολλῶν δὲν ἔλειψαν καὶ ἐξέχοντα πρόσωπα τῆς ἐκκλησιαστικῆς, πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς. Μεταξὺ αὐτῶν μνημονεύουμε ἐνδεικτικὰ τὸν ἅγιο Νεκτάριο Πενταπόλεως, τὸν Ν. Καζαντζάκη, κ.ἄ. Ἡ ἀδελφότητα διατηροῦσε βιβλίον ἐπισκεπτῶν πού χάθηκε. Ἡ ἐντύπωση πού δημιουργεῖτο στοὺς ἐπισκέπτες ἦταν πάντοτε ἀρίστη.

Ὁ Εὐλόγιος Κουρῖλας, στὴν Ἱστορία τοῦ Ἀσκητισμοῦ, μεταφέρει ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ βιβλίον ἐπισκεπτῶν πού διατηροῦσε ἡ ἀδελφότητα καὶ τὸ ὁποῖο ἀναφέρει: «Ἐν τῷ φιλοτέχνῳ καὶ φιλοξένῳ οἴκῳ τῶν Ἰωασαφαίων ἀνεπνεύσαμεν τῇ 30 Ἰουλίου 1895 τριπλὴν εὐφρόσυνον αὔραν τὴν ἀπὸ τῆς θρησκείας ἀληθῶς ἐννοουμένης, τὴν ἀπὸ τῆς τέ-

χνης φιλοκάλως ἐξασκουμένης, τὴν ἀπὸ τῆς φιλοξενίας χριστιανικῶς καὶ ἀβιάστως παρεχομένης. Εὐχαριστοῦμεν θεομῶς καὶ εὐχόμεθα μακροαίωνα διατήρησιν τῶν λαμπρῶν τοῦ οἴκου παραδόσεων. 31.7.1895. Σπ. Λάμπρος, Καθηγητῆς Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου ...Σωκράτης Κουγέας...»¹⁰.

Περὶ τῆς ἀδελφότητος αὐτῆς ἐγράφησαν μερικὰ βιβλία, ἑλληνικὰ καὶ ξένα. «Λίαν ὀρθῶς, παρατηρεῖ ὁ Γεράσιμος Σμυρνάκης, ἐπιστήμων τις ἀνήρ ἐχαρακτήρισε τὴν ἀδελφότητα ταύτην μοναδικὴν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει»¹¹.

Σχέσεις πατριάρχου Ἰωακείμ Γ' καὶ Ἰωασαφαίων

Σημαντικὸ ρόλο στὴ ζωὴ καὶ τὴν πορεία τῆς ἀδελφότητος τῶν Ἰωασαφαίων διεδραμάτισε ὁ Πατριάρχης Ἰωακείμ Γ' ὁ πάνυ. Οἱ σχέσεις μὲ τὸν Πατριάρχη Ἰωακείμ ἄρχισαν ὅταν αὐτὸς ἦταν μητροπολίτης Θεσσαλονίκης. Ἡ πρώτη ἐπαφὴ ἐγίνετο τὸ 1876 στὴν Κερασιά, ὅταν ἡ ἀδελφότητα δὲν εἶχε ἀκόμη ἐγκατασταθεῖ στὰ Καυσοκαλύβια. Ἀπὸ τότε ἀναπτύχθηκε μιὰ στενὴ μεταξὺ τῶν δύο πλευρῶν σχέση καὶ ἐπικοινωνία.

Ἰδιαίτερα οἱ σχέσεις μεταξὺ τοῦ Ἰωακείμ Γ' καὶ τῆς ἀδελφότητος τῶν Ἰωασαφαίων ὑπῆρξαν στενὲς κατὰ τὴν περίοδο πού ὁ κλεινὸς Πατριάρχης ἦταν ἐξόριστος στὸ Ἅγιο Ὄρος καὶ διέμεινε στὸ Κελλί τῆς Μονῆς Μεγίστης Λαύρας, στὸν Μυλοπόταμο.

Ἔτσι, ὁ Πατριάρχης συνετέλεσε ἀποφασιστικὰ στὸ νὰ καμφθοῦν οἱ ἀντιρρήσεις τῶν Λαυριωτῶν καὶ νὰ δοθεῖ ἡ εὐλογία καὶ ἡ ἄδεια τῆς Μονῆς γιὰ νὰ γίνουν τὰ ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ τῆς ἀδελφότητος. Ὁ ἴδιος χειροτόνησε τὸν Ἱερομ. Ἰωάσαφ σὲ διάκονο καὶ πρεσβύτερο καὶ γενικὰ βοήθησε πολλαπλὰ τὴν ἐν λόγῳ ἀδελφότητα.

Ἀλλὰ καὶ οἱ Ἰωασαφαῖοι μὲ κάθε τρόπο καὶ μέσο βοήθησαν τὸν ἐρημίτη Πατριάρχη τοῦ Μυλοποτάμου, ἱκανοποιώντας πολλὰ ἀπὸ τὶς ἀνάγκες αὐτοῦ καὶ μετριάζοντας τὸ βᾶρος καὶ τὴ θλίψη τῆς ἐξορίας. «Συχνότατα, γράφει ὁ Μητροπολίτης Κορυτσᾶς Εὐλόγιος ὁ Λαυριώτης, ἀπεδήμει ψυχαγωγίας ἔνεκα παρὰ τῇ ἀγαπητῇ αὐτῷ τῶν Ἰωασαφαίων ἀδελφότητι...»¹².

10. Εὐλογίου Κουρῖλα, μνημ. ἔργ., σελ. 50.

11. Γερασίμου Σμυρνάκη, Τὸ Ἅγιον Ὄρος, σελ. 401.

12. Εὐλογίου Κουρῖλα, μνημ. ἔργ., σελ. 56.

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 310 τοῦ ὑπ' ἀρ. 13 τεύχους.

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΩΣ ΑΝΑΣΤΑΣΗ

Προσωπογραφία του Γέροντος Παΐσιου*

Τού κ. ΑΘΑΝ. Γ. ΜΕΛΙΣΣΑΡΗ, Θεολόγου
Master of Theology - Th.D. (cand.)

Τὸ γέννημα τῆς Καππαδοκίας

1924

Ὁ ὀσιώτατος ἀγιορείτης μοναχὸς Παΐσιος Ἐξνεπίδης ἢ ὅπως αὐτοαποκαλοῦνταν ὁ γέροντας «ταλαίπωρος Παΐσιος»²¹ μιμούμενος τὸν Γερο - Ἐφραίμ πὺ «ὄλοι τὸν παραδέχονταν γιὰ τὶς ἀρετὲς του καὶ κυρίως γιὰ τὴν μεγάλη του ταπείνωση καὶ ἀφάνεια, ἐνῶ αὐτὸς ἀποκαλοῦσε τὸν ἑαυτό του ταλαίπωρο»²², κατὰ κόσμον Ἀρσένιος²³ γεννήθηκε τὸν Ἰούλιο τοῦ 1924²⁴ στὸ μικρασιατικὸ χωριὸ «Φάρασα ἢ Βαρασιό, στὸ Κεφαλοχώρι τῶν ἔξι χριστιανικῶν χωριῶν τῆς περιφερείας Φαράσων τῆς Καππαδοκίας»²⁵... 200 χιλιόμετρα στὸ βάθος τῆς Ἀνατολῆς»²⁶ σύμφωνα μὲ τὴν προσωπικὴ μαρτυρία τοῦ ἴδιου τοῦ Γέροντα «...ἐγεννήθη εἰς τὴν πατρίδα τοῦ Μεγ. Βασιλείου Καισάρειαν τῆς Καππαδοκίας τὸν Ἰούλιον τοῦ 1924»²⁶ τόπος πὺ ἀνάδειξε μεγάλους ἀγίους τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ τόπος καταγωγῆς τοῦ ἀγίου γέροντος π. Ἀρσενίου τοῦ Καππαδόκου (Χατζεφεντή).

Ὅσον ἀφορᾷ στὴν ἀκριβῆ χρονολόγηση τῆς γέννησης τοῦ Γέροντα δὲν διαφαίνεται ἀπὸ τὶς ὑπάρχουσες δημοσιεύσεις. Ὁ ἴδιος ὁ Γέροντας σὲ χειρόγραφό του ἀναφέρει μόνον τὸ μῆνα. Ἡ ἡμερομηνία πὺ ἀναγράφεται σὲ δημοσιευθεῖσα φωτογραφία²⁷ εἶναι ἐσφαλμένη διότι ἀναγράφει λάθος μῆνα, ἐνῶ εἴμαστε σίγουροι ὅτι εἶναι ὁ Ἰούλιος καὶ ἔτσι δὲν μπορούμε νὰ ἐμπιστευθοῦμε οὔτε τὴν ἡμέρα. Βέβαια αὐτὸ δὲν εἶναι σημεῖο στὸ ὁποῖο πρέπει νὰ σταθοῦμε. Σημασία ἔχει ἡ βιοτὴ τοῦ Γέροντα καὶ ὄχι οἱ κοσμικὲς λεπτομέρειες. Μέσα στὴν σιωπὴ ἀκούω σ' αὐτιά μου τὴ φωνὴ τοῦ Γέροντα νὰ μᾶς λέγει: «- Ὁχ! παιδιά μου. Τί μου ζητᾶτε τώρα. Τί νὰ σᾶς πῶ;»²⁸.

Οἱ γονεῖς

Ἀνατροπὴ «ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου»

Οἱ γονεῖς του, Πρόδρομος Ἐξνεπίδης καὶ Εὐλαμπία ἦταν πολὺ εὐλαβεῖς. Ἀπέκτησαν συνολικὰ δέκα παιδιά. Ὁ γέροντας ἦταν ὄγδοος στὴ σειρά. Σήμερα ζοῦν τὰ 4 ἀδελφία τοῦ Γέροντα. Ἀνέθρεψαν τὰ παιδιά τους καὶ τὰ διαπαιδαγόγησαν μὲ στοργή, «ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου»²⁹, ἀγιασμένη ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ Εὐαγγελίου. Τὰ διέπλασαν «πλάσιν τὴν

ἀρίστην τε καὶ καθαρωτάτην»³⁰ ἀφοῦ ἦταν ἐξαιρετικὰ γνωστοὶ γιὰ τὴν ἀρετὴ τους. Ὁ πατέρας του ἦταν Πρόεδρος τοῦ χωριοῦ, ἔξυπνος, ἄξιος, λεβέντης καὶ θρησκευόμενος ἄνθρωπος. Εἶναι χαρακτηριστικὲς οἱ δύο ἀφηγήσεις τοῦ Γέροντα σὲ σχέση μὲ τὸν ἅγιο Ἀρσένιο.

«Ὁ Πρόδρομος Ἐξνεπίδης διηγήθηκε πῶς μὴ φορὰ εἶχαν ἔλθει πολλοὶ Τοῦρκοι (Τσέτες) στὸ χωριὸ (Φάρασα), καὶ ἔτυχε ἐκεῖνος νὰ εἶναι ἄρρωστος στὸ κρεβάτι καὶ νὰ σπαρταρᾷ σὰν τὸ ψάρι ἀπὸ δυνατὸ ρῆγος. Ὅταν τὸν εἰδοποίησαν, βρέθηκε σὲ δύσκολη θέση σὰν Πρόεδρος, γιὰτὶ ἔφερε τὴν εὐθύνη τοῦ χωριοῦ, καὶ εἶπε σ' αὐτοὺς πὺ ἦταν γύρω του νὰ τὸν πιάσουν, ὅπως ἦταν, καὶ νὰ τὸν πᾶνε στὸν Χατζεφεντὴ» ὅπως καὶ ἔκαναν.

(Συνεχίζεται)

21. Μοναχοῦ Παΐσιου (αἰσίου) Ἀγιορείτου. Ὁ Γέρον Χατζη-Γεώργιος ὁ Ἀθωνίτης 1809-1886. Ἐκδόση «Ἱερὸν Ἐνοχαστήριον Μοναζουσῶν Εὐαγγελιστῆς Ἰωάννης ὁ Θεολόγος», Σουρωτῆ - Θεσσαλονίκης, 1986 (στὸ ἐξῆς θὰ μνημονεύεται Παΐσιου, Χατζη-Γεώργιος), σελ. 59. (Ὅσιε τοῦ Θεοῦ Γεώργιε, ρῖξε ἓνα εὐσπλαγχτικὸ βλέμμα καὶ σ' ἐμένα τὸν ταλαίπωρο Παΐσιο» Μοναχοῦ Παΐσιου Ἀγιορείτου, Ἀγιορεῖται Πατέρες καὶ Ἀγιορεῖται, Ἐκδόση «Ἱεροῦ Ἐνοχαστηρίου Εὐαγγελιστῆς Ἰωάννης ὁ Θεολόγος», Σουρωτῆ Θεσσαλονίκης, 1993 (στὸ ἐξῆς θὰ μνημονεύεται Παΐσιου, Ἀγιορεῖται) σελ. 13 «παρακαλῶ νὰ εὐχῶνται καὶ ἐκεῖνοι γιὰ μένα τὸν ταλαίπωρο Παΐσιο».

22. Παΐσιου, Ἀγιορεῖται, σελ. 89.

23. Μοναχοῦ Παΐσιου Ἀγιορείτου, Ὁ Ἅγιος Ἀρσένιος ὁ Καππαδόκης, Ἐκδόση «Ἱερὸν Ἐνοχαστήριον Μοναζουσῶν Εὐαγγελιστῆς Ἰωάννης ὁ Θεολόγος», Σουρωτῆ Θεσσαλονίκης, 1989 (στὸ ἐξῆς θὰ μνημονεύεται Παΐσιου Χατζεφεντή), σελ. 5 «μεγάλῃ ὑποχρέωση αἰσθάνομαι στὸν Πατέρα Ἀρσένιο, τόσο γιὰ τ' ὄνομά του, πὺ μοῦδωσε, μᾶζι μὲ τὶς ἀγίες του εὐχές στὴν κολυμβήθρα» καὶ σελ. 30-31: «τὰ κοσμικὰ μου στοιχεῖα ταυτότητός... λέγομαι Ἀρσένιος».

23α. Παναγ. Α. Λόη, Μοναχὸς π. Παΐσιος Ἀγιορείτης, «Ὁρθόδοξος Τύπος» ΛΔ', ἀρ. φ. 1092, 9 Σεπτ. 1994 καὶ Ι. Χ. Κωνσταντινίδου, Ὁ Ἀγιορείτης Μοναχὸς Γέρον Παΐσιος, «Ἐνορία» ΜΘ', ἀρ. φ. 855, 20.11.1994, σ. 187-188.

24. Παΐσιου, Χατζεφεντή, σελ. 32.

25. Τάτσι, Ἀθωνικόν, σελ. 24.

26. Ὁπ. π., σελ. 94.

27. Ἐφημ. «Ὁρθόδοξος Τύπος» ἔτος ΛΔ' ἀρ. φ. 1086, 29 Ἰουλίου 1994.

28. Ἀθανασίου Γ. Μελισσάρη, Νοουθεσίας Ρήματα, Ἀνάτυπο ἀπὸ τὸ περ. «Ἐφημέριος» 1992, σελ. 40.

29. Ἐφεσ. σ' 4.

30. Γρηγορίου Θεολόγου, Λόγος ΜΓ' εἰς τὸν Μέγαν Βασίλειον, 12: PG 36, 502.

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 333 τοῦ ὑπ' ἀρ. 14 τεύχους.

Καλό σας ταξίδι...

Κάποιος έπιφανής στοχαστής επέστησε την προσοχή μας. «Κάθε πρωί που ξυπνάτε, έχετε το πορτοφόλι σας γεμάτο με είκοσιτέσσερις ώρες' προσοχή μη τις σπαταλήσετε άσυλλόγιστα».

Κάτι άνάλογο θα μπορούσα να πω στους φίλους μαθητές και τις μαθήτριες που, αυτή την εποχή ρίχνονται στον άγώνα για την μάθηση και την προκοπή. Με περισσότερες ευθύνες, μιá τάξη πιο ψηλά. Δέν έχω άσφαλώς τη διάθεση να κάνω «κλήρυμα» στους νέους και τις νέες, με τούτες τις λιτές γραμμές. Άπλως, σε τόνο φιλικό, δυο λέξεις επιθυμώ να τονίσω.

—Φίλες και φίλοι, τώρα που μπαίνετε στο κάστρο των Γραμμάτων —άκριβέστερα στο στίβο τους— μη σάς διαφεύγει ο καιριος σκοπός. Κι αυτός δέν είναι βέβαια ο «προταθλητισμός», με τις άθέμιτες πολλές φορές προϋποθέσεις και τις γνωστές συνέπειες. Στο στίβο του πνεύματος, να σάς φλογίζει ή διάθεση για το γνήσιο άθλητισμό στο «δίαιθλο» του πνευματικού έξοπλισμού και της ήθικης όλοκληρώσεως. Μη θεωρείτε το δεύτερο, ύποδεέστερο του πρώτου. Είτε στο παρελθόν ψάξετε είτε στο παρόν άνιχνεύσετε —με άντικειμενική όμως διάθεση— θα συμφωνήσετε άσφαλώς. Κι άς υπάρχουν ρεύματα και ρεύματα και σειρήνες γοητευτικές. Θυμηθείτε τον Όδυσσέα.

—Καλό σας ταξίδι, φίλες και φίλοι, για την Ίθάκη σας...

Πρόσω όλοταχός!

Διαβάσαμε στο έκλεκτο περιοδικό «Ένοριακός Λόγος» του Πνευματικού Κέντρου Ευάγγελιστορίας Λευκάδος το άκόλουθο θαυμάσιο «γράμμα» κι ευχαρίστως το άναδημοδιεύουμε τώρα, που ξεκινάει ή σχολική χρονιά:

«Άγαπημένοι μου νέοι και παιδιά,

Όμολογώ πως ποτέ ως τώρα δέν ζωγραφίστηκε στη φαντασία μου μιá τόσο θλιβερή εικόνα σαν αυτή που μου δημιούργησε το ρεφρέν ένός σύγχρονου τραγουδιού. Άκούστε το:

Περπατάμε, περπατάμε
λάθος βήματα μετράμε
στις δικές μας προκυμαίες
είναι μαύρες οι σημαίες.

Άλήθεια, τί φορική ένα λιμάνι γεμάτο ναυάγια με τσακισμένα τα πλοία, λεηλατημένα και κουρσεμένα τα νιοβγαλτα σκαριά με μαύρες τις σημαίες στα άλλ-

μουρα και τα ξάρτια. Και τα ναυτόπουλα με πνιγμένα τα όνειρα και τις μεγάλες έλπίδες.

Οί σειρήνες του κόσμου τα ξεγέλασαν, πριν άκομη βγούν άπ' τους κάβους, και τα μέθυσαν με το ποτό της ήδονής.

Με τους σιφούς λωτούς της άμαρτίας χόρτασαν την πείνα τους και με της μάγισσας Κίρκης το ραβδί τα μεταμόρφωσαν σε χοίρους. Πώς ν' άρχίσουν τώρα το ταξίδι στις γαλάζιες χώρες του όνειρου και του καλού άγώνα; Με ποιá σκαριά θα γυρίσουν στην άγαπημένη Ίθάκη; Με ποιέςπραμάτειες θα βγούν άσπροπρόσωπα σε κείνους που τα περιμένουν με πολλές κι άνίκητες έλπίδες;

Κλαιώ γι' αυτά τα νιάτα που χάνονται κάθε μέρα στα στενά της Χάρυβδης και των κυκλώπων τις χώρες...

Χαίρομαι όμως για σάς που διαλέξατε το λιμάνι του Χριστού για να δέσετε τ' άρμενά σας. Έκει οι σημαίες δέν είναι ποτέ μαύρα πανιά —σκορπώντας με το άναδίπλωμά τους στον άέρα σύγκορη άνατριχίλα— ούτε κυματίζουν μεσίσιτες. Άλλά είναι ψηλά στο κοντάρι που καταλήγει σε χρυσό σταυρό κι έχει χαραγμένη τη φράση: Έν τούτω νίκα.

Βάλτε, νέοι μου, στα σκαριά σας αυτή τη σημαία.

Κρατηθείτε στις τρικυμίες άπό το κοντάρι της και τραβάτε όπου θέλετε. Ό μεγάλος έχθρός του ανθρώπου, βλέποντάς την θα φεύγει πανικόβλητος. Τα όργανά του, οί μαύροι κουρσάροι, δέν θα μπορούν να σάς βλάψουν, άν έσεις δέν το θελήσετε.

Προσπεράστε μόνο με προσοχή κι έξυπνάδα τα ναρκοθετημένα περάσματα και τις καμουφλαρισμένες τους παγίδες και μη φοβάστε.

Στο βάθος δέστε, εκεί φαίνονται οί ίστοι αυτών που κίνησαν πρώτοι.

Συνθήματα σκορπούν και οί καρδιές σκιροτούν, ξαναφτερώνουν οί πόθοι.

Με πολλή πολλή άγάπη
ή δεύτερη μάνα σας».

Άνέπαφοι στην Πάφο

Υποβούχια σπηλιά άνακαλύφθηκε στο λιμάνι της Πάφου, στην Κύπρο. Στα τοιχώματά της είναι «κολλημένοι» δεκάδες άμφορείς του 185 π.Χ. Άλλοι άμφορείς «πλέουν» στην όροφή της. Οί άμφορείς, όπως έκτιμούν οί άρχαιολόγοι που τους εξέτασαν, περιείχαν φρούτα και βροθήκαν στη θάλασσα όταν το πλοίο που τους μετέφερε, βούλιαξε.

Νεότερα στο μέλλον...